

DWUTYGODNIK MIEJSKI

KRAKÓW.PL

Nr 19 (335), 22 listopada 2023

egzemplarz bezpłatny, ISSN 1898-9039

TEMAT NUMERU

Kraków stawia na rodzinę

Rodziny mogą liczyć na naszą pomoc
Rozmowa z wiceprezydentem
Andrzejem Kuligiem

Stary Kraków jak nowy!
Nowe tablice informacyjne
na krakowskich ulicach

 Kraków

BROADWAY W POLSCE PREZENTUJE

THE BEST OF
BROADWAY

PAULINA JANCZAK · NATALIA PIOTROWSKA-PACIOREK

MACIEJ PAWLAK · JAKUB WOCIAL

STOKŁOSA COLLECTIVE ORCHESTRA

KRAKOWSKI TEATR VARIETE

5-6.12.2023, 19:00

KRAKOWSKI TEATR VARIETE - INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

Miasto w liczbach

3

To miejsce zajął dwuosobowy zespół reprezentujący Zespół Szkół Elektrycznych nr 1 w Krakowie na Mistrzostwach Polski IT w dywizji GameDev.

23

Do tego dnia listopada trwa nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Krakowa.

25

Ogrody tyłu krakowskich szkół podstawowych oraz dodatkowo 13 przedszkoli wzbogacą się tej jesieni o stare odmiany drzew owocowych w ramach projektu „FruitPrint – zostawiamy dobry ślad”.

110

Tyle nowoczesnych tramwajów Lajkonik mają już do swojej dyspozycji mieszkańcy Krakowa.

foto: Bogusław Świerkowski

Dla najmłodszych

Jesień w listopadzie towarzyszy nam nieustannie – co widać po naszych okładkach – ale tak jak ostatnio poświęciliśmy wiele miejsca najstarszym mieszkańcom Krakowa, tak tym razem postanowiliśmy pokazać miejską ofertę skierowaną do najmłodszych krakowian i ich rodziców. A jest ich całkiem sporo! – w stolicy Małopolski mieszka 129,5 tys. osób poniżej 18. roku życia, czyli 16 proc. całej populacji miasta. Jak wygląda ta oferta, jakie udogodnienia przygotowało Miasto dla rodzin z dziećmi, dokąd młodzi rodzice mogą udać się po pomoc, a gdzie nawiązać nowe kontakty i znajomości – to wszystko znajdą Państwo w materiale otwierającym numer.

Miasto pamięta nie tylko o najmłodszych, ale i trochę starszych – dla nich m.in. stworzono Strefę Nastolatka, warto podkreślić też wagę projektów międzypokoleniowych, które służą każdej grupie wiekowej. Gorąco zachęcam do lektury artykułu „Kraków stawia na rodzinę”!

Opisując działania skierowane do rodzin z dziećmi, nie wspomnieliśmy o jeszcze jednym, dla naszej redakcji bardzo istotnym. Tak jak wiele lat temu „oddaliśmy” jedną stronę na sprawy seniorów, tak w ubiegłym roku przeznaczyliśmy środkową rozkładówkę dla najmłodszych krakowian. Cieszymy się, że dzieci śledzą opowieści naszego Smokoroźca Pierozka, który – choć mieszka w grodzie Kraka od niedawna – świetnie się tu odnalazł! Dzięki Smoczcej Cioci ma całkiem sporą wiedzę na temat tego, co się dzieje w Krakowie, i chętnie się tą wiedzą dzieli, często pod postacią łamigłówek i zagadek. A jako wielbiciel książek i fan Biblioteki Kraków (podobnie jak i nasza redakcja!) poleca znakomite lektury naszym milusińskim – i ich rodzicom. Warto skorzystać z tych podpowiedzi!

Po raz pierwszy gościmy też na naszych łamach zwycięzców smokoroźcowego konkursu na literacką pocztówkę. Jak widać, najmłodszy krakowianin nie tylko czyta, ale i pięknie rysuje!

Zapraszając do lektury dzisiejszego wydania, już na sam koniec przypomnę o grudniowych wyborach do rad dzielnic, które wyjątkowo nie odbywają się razem z wyborami do Rady Miasta. Pamiętajcie, że chcąc mieć większy wpływ na swoją najbliższą okolicę, trzeba mądrze zagłosować już 10 grudnia!

Beata Klebuk-Goździalska

 Kraków

WYBORY DO RAD DZIELNIC

10 grudnia

WYBIERZ SWOJEGO RADNEGO

ZADBAJ O PRZYSZŁOŚĆ SWOJEJ DZIELNICY

ZAGŁOSUJ!

Spis treści

KRAKÓW DLA RODZIN

8. Kraków stawia na rodzinę
12. Rodziny mogą liczyć na naszą pomoc – rozmowa z zastępcą prezydenta Krakowa Andrzejem Kuligiem

MIASTO

13. Kraków w dobrym klimacie
14. Stary Kraków jak nowy!
15. Przybywa zielonych miejsc
15. Nowohuckie rzeźby po renowacji
16. **KRAKÓW.PL DLA DZIECI**
18. Wyniki konkursu pocztówkowego
19. Kształtujmy nasze miasto wspólnie!
20. Kalendarium Prezydenta Miasta Krakowa
20. Z myślą o przedsiębiorcach
21. Mistrzostwa Świata SuperEnduro powracają do Krakowa!

KULTURA

22. Widziane z Krzysztoforów – felieton Ryszarda Kozika
23. Kulinarne odstępna Hoover Table
24. Świąteczne Targi Rzeczy Wyjątkowych w Pogórze

DLA SENIORÓW

25. Marzenia można urzeczywistnić!
25. Spotkajmy się w ICE Kraków

RADA MIASTA KRAKOWA

26. Jestem dumna, że żyję w tak pięknym miejscu – rozmowa z radną Małgorzatą Kot
27. Młodzi radni zaczęli prace

HISTORIA

28. Piernikowe mikołaje – felieton historyczny Michała Kozioła
29. Kalendarium krakowskie
30. 16 dni Akcji Przeciwko Przemocy ze względu na płeć

str. 8

str. 13

str. 14

str. 23

str. 24

Wydawca: Urząd Miasta Krakowa, Wydział Komunikacji Społecznej, 31-004 Kraków, pl. Wszystkich Świętych 3-4
Adres redakcji: pl. Wszystkich Świętych 3-4, pok. 341, tel. 12 616-13-86, e-mail: redakcja@um.krakow.pl
Redaktor naczelna: Beata Klejbuk-Goździalska
Zastępca red. naczelnej: Joanna Korta
Sekretarz redakcji: Agata Włodarczyk
Współpracownicy: Michał Kozioł, Tadeusz Mordarski, Paweł Waluś, Beata Sabatowicz, Ryszard Kozik, Aleksandra Mikolaszek, Iwona Gazda, Jan Machowski
Zdjęcia: Bogustaw Świerzowski, Jan Graczyński, Piotr Wojnarowski
Okładka: fot. Piotr Olejniczak / Katarzyna Matonóg
Projekt graficzny: Pro Art Studio
Korekta: Magdalena Kędziarska-Zaporowska
Skład i tkanie: Pro Art Studio
Druk: Drukarnia Leyko Sp. z o.o.
Nakład: 32 tys. egz. ISSN 1898-9039

Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i wprowadzania zmian do następných tekstów. Nadesłanie tekstu nie jest równoznaczne z jego opublikowaniem.

Sposób dystrybucji dwutygodnika miejskiego KRAKÓW.PL:

Dwutygodnik KRAKÓW.PL można otrzymać w budynkach Urzędu Miasta Krakowa przy pl. Wszystkich Świętych 3-4, ul. Grunwaldzkiej 8, ul. Lubelskiej 27, w Rynku Podgórskim 1 i 2, na os. Zgody 2, przy ul. Stachowicza 18, al. Powstania Warszawskiego 10, ul. Dekerta 24, ul. Wielickiej 28a, ul. Sarego 4, w punktach sprzedaży biletów MPK oraz w krakowskich szpitalach, Centrum Handlowym M1, Galerii Bronowice, CH Serenada i siedzibach jednostek miejskich.

W dniu ukazania się numeru, w godzinach porannych, dwutygodnik rozdawany jest na rondach Grunwaldzkim, Mogiłskim, Matecznego, Kocmyrzowskim, na skrzyżowaniach Kobierzyńska / Grota-Roweckiego, Królewska / al. Mickiewicza, al. Słowackiego / Prądnicza oraz pod Teatrem Bagatela i – w godzinach popołudniowych – na pętłach: Borek Fałęcki i Krowodrza Górka.

Kolejny numer KRAKOWA.PL ukaże się: 13 grudnia 2023 r.

Fot. Jan Graczyński / UMK

Kraków najlepszym miastem do odwiedzenia zimą!

Kraków uplasował się na pierwszym miejscu w rankingu „Najlepszych europejskich miast do odwiedzenia zimą”. Zestawienie opublikował serwis discovercars.com.

Nasze miasto już trzeci rok z rzędu znalazło się na czele stawki, wyprzedzając m.in. Pragę, Berlin, Paryż i Kopenhagę. Przy tworzeniu zestawienia pod uwagę były brane takie kryteria jak: liczba tanich restauracji, koszt wynajmu samochodu na tydzień,

koszt tygodniowego pobytu w hotelu, cena biletu lotniczego z Londynu oraz liczba atrakcji turystycznych i ich koszt.

Kraków zdobył 38 punktów na 50 możliwych. Autorzy rankingu zwrócili uwagę, że stolica Małopolski przyciąga zabytkami takimi jak Wawel czy Rynek Główny, które można zobaczyć bezpłatnie, dodatkowo oferuje tańsze niż inne europejskie miasta zakwaterowanie w hotelu, a także najniższe koszty wynajmu samochodu. (red.)

Konkurs

W poszukiwaniu klasyki warto wybrać się do Teatru Bagatela. Tym razem mamy do zaproponowania bilety na „Wesele Figara” 12 grudnia o godz. 19.15. Aby wziąć udział w konkursie, należy odpowiedzieć na następujące pytanie: Kto jest autorem „Wesela Figara”? Odpowiedzi prosimy wysłać do 27 listopada na adres: redakcja@um.krakow.pl, wraz z informacją: „Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych na potrzeby konkursu”. (PW)

Wybierz swojego radnego dzielnicowego

10 grudnia krakowianie wybiorą przedstawicieli do 18 krakowskich rad dzielnic – w sumie 366 radnych.

W wyborach będzie mógł wziąć udział każdy, kto w dniu głosowania ukończył 18 lat, stale zamieszkuje na obszarze działania danej Rady Dzielnicowej i jest ujęty w spisie wyborców.

Głosować będzie można w lokalach wyborczych, czynnych w godzinach 7.00–21.00, właściwych dla naszego adresu

zamieszkania. Najczęściej są to szkoły lub inne budynki użyteczności publicznej.

Każdy wyborca otrzyma jedną kartę do głosowania, na której postawi znak „X” w kratce obok nazwiska kandydata, na którego głosuje. Można zagłosować tylko na jedną osobę. Trzeba pamiętać, aby do lokalu wyborczego zabrać ze sobą dokument tożsamości.

Szczegółowe informacje dotyczące głosowania na: bip.krakow.pl w zakładce Wybory do Rad Dzielnic 2023. (red.)

Kraków

Sonia Bohosiewicz

Domówka

komedia koncertowa

15/12/2023

godz. 19.00

Centrum Kultury Podgórze – Fort Borek
ul. Forteczna 146

bilety: 100 zł/80 zł*

* dla posiadaczy kart lojalnościowych CKP

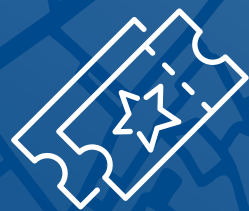
CENTRUM KULTURY PODGÓRZA
INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

CENTRUM
KULTURY
PODGÓRZA
Fort Borek

Dzielnica X
Swoszowice

Dzieje się w Krakowie

DZIEJE SIĘ

23 listopada – 3 grudnia

Festiwal Otwarcia

W Teatralnym Instytucie Młodych propozycja dla starszej młodzieży – gościnne spektakle, premiery TIM-u, czytania performatywne oraz dyskusje poświęcone współczesnemu teatrowi dla tych odbiorców.

25 listopada

Zgoda z Kulturą

W Klubie Zgody OKKNH wystąpi Monika Sinkowska – wokalistka i skrzypaczka, wieloletnia laureatka konkursów muzycznych w całej Polsce. Wydarzenie w ramach bezpłatnego cyklu Zgoda z Kulturą.

25 listopada

Warsztaty konstrukcyjne

Galeria Huta Sztuki Ośrodka Kultury Norwida zaprasza na warsztat w ramach programu edukacyjnego towarzyszącego wystawie „Tychy-Nowa Huta. Przestrzeń dla sztuki”.

do 26 listopada

Etiuda&Anima w Kinie Kijów

Głównym punktem programu 30. Międzynarodowego Festiwalu Filmowego Etiuda&Anima 2023 będą dwa tytułowe, międzynarodowe konkursy etiud (25 filmów) i animacji (44 obrazy).

2–3 grudnia

Krakowski Festiwal Górski

Propozycja dla miłośników górskich historii. W ICE Kraków opowieści wybitnych specjalistów z różnych dziedzin wspinania, dyskusje o przyszłości himalaizmu i konkursy filmowe.

2 grudnia

Koncert pamięci Marii Callas

W 100. urodziny sopranistki, Centrum Sztuki Współczesnej Solvay zaprasza na koncert Kariny Skrzyszewskiej.

6–7 grudnia

Policja. Noc zatracenia

W Teatrze Bagatela czarna komedia w reżyserii Andrzeja Saramonowicza o pełnym absurdów kraju, w którym panują groteskowe rządy i obyczaje.

7 grudnia

Spółdzielnia Muzyczna: Interakcje

W Teatrze KTO utwory polskich kompozytorek młodej generacji. Dopetnieniem będzie dzieło fińskiej artystki Kaiji Saariaho.

do 31 grudnia

Miasto idealne

W Domu Utopii na os. Szkolnym 26 pierwsze lata Nowej Huty na fotografiach Henryka Makarewicza i Wiktora Pentala. To wielopłaszczyznowy zapis historii miasta pomyślanego i realizowanego jako całościowy koncept.

Nie dokarmiamy dzików!

Tablice informacyjne w przestrzeni miejskiej, citylighty, ulotki, warsztaty w przedszkolach i w Centrach Aktywności Seniora oraz spoty radiowe i telewizyjne w busach – tak Kraków chce dotrzeć z informacją do mieszkańców o całkowitym zakazie dokarmiania dzików. Populacja tych zwierząt stale rośnie, bo mają u nas dobre warunki do bytowania, a walkę z nimi utrudniają obowiązujące przepisy zakazujące stosowania odtłowni.

W idealnych warunkach w Krakowie powinno żyć ok. 150 dzików, ale ich populacja jest nawet 10 razy większa. Eliminacja tych zwierząt z wielu miejsc przez koła łowieckie tradycyjnymi metodami jest praktycznie niemożliwa z uwagi na zakaz stosowania broni palnej w odległości 150 m od zabudowy. W sytuacji zagrożenia na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa tylko interwencyjne działa pogotowie dla dzikich zwierząt.

W okresie jesienno-zimowym, gdy zwierzęta migrują w poszukiwaniu pożywienia, bardzo ważne jest, by „nie zapraszać” ich w okolice naszych domostw poprzez źle zabezpieczone pojemniki na śmieci albo pozbywanie się resztek jedzenia czy popsutej żywności w miejscach do tego nieprzeznaczonych. Warto też pamiętać, że jeśli zdarzy nam się stanąć „oko w oko” z dzikiem, bezwzględnie musimy zachować spokój i się oddalić. Dzikie zwierzęta nie atakują niesprovokowane, dlatego nie należy do nich podchodzić ani próbować je głaskać. (red.)

Konkurs

4 grudnia o godz. 18.00, w ramach Kodu Mistrzów w Teatrze Groteska, będzie można spotkać się z Andrzejem Bochenkiem – kardiochirurgiem, profesorem nauk medycznych oraz nauczycielem akademickim, który ma wiele osiągnięć w swojej dziedzinie.

Aby wziąć udział w konkursie, należy odpowiedzieć na pytanie: Kiedy (podać dokładną datę) Zbigniew Religa przeprowadził pierwszy udany przeszczep serca w Polsce?

Odpowiedzi prosimy wysłać do 27 listopada na adres: redakcja@um.krakow.pl, wraz z informacją: „Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych na potrzeby konkursu”. (PW)

Jubileuszowy BO z rekordem

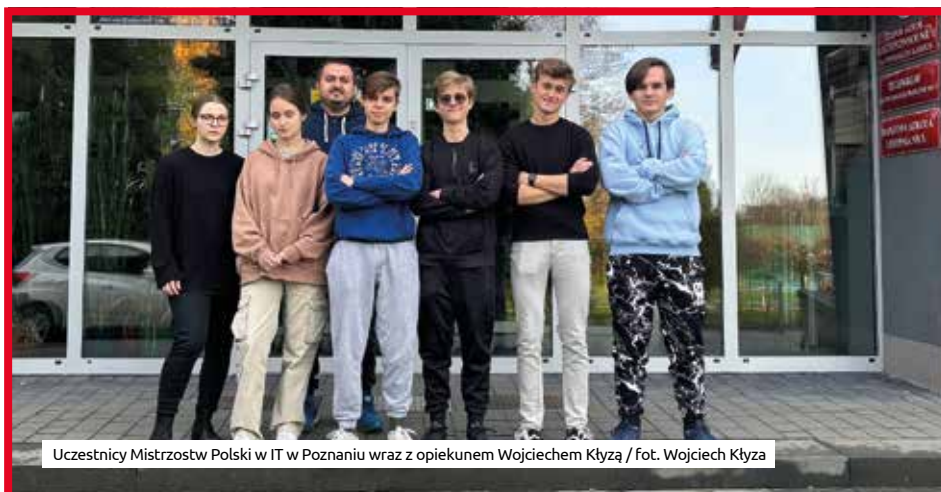
Tegoroczna, 10. edycja budżetu obywatelskiego okazała się rekordowa nie tylko pod względem liczby zgłoszonych przez mieszkańców propozycji, ale także frekwencji w głosowaniu. 69 490 mieszkanki i mieszkańcy – o 23 395 więcej niż przed rokiem – zdecydowało, jak zagospodarować 38 mln zł z miejskiej kasy.

Do realizacji trafią łącznie aż 144 projekty – 9 to zadania ogólnomiejskie, natomiast 135 – dzielnicowe. Największe poparcie w skali całego miasta zyskał projekt „Piłkarskie Mistrzostwa Krakowa dzieci”, którego szacunkowo koszt to blisko 1,5 mln zł. Mieszkańcy zdecydowali również, że podobną sumę chcą wydać na nowe nasadzenia drzew i krzewów w każdej dzielnicy, a także sfinansować badania krwi, które pozwolą zdiagnozować nowotwór we

wczesniej fazie rozwoju. Listę zwycięskich zadań dopełniają: „Dzień Dziecka na sportowo”, „Bezpieczny Ratownik – Bezpieczny Nowohucianin”, „Diagnostyka w Schronisku dla Zwierząt”, „Biegasz? Zagłosuj na otwartą bieżnię 400-metrową na Koronie!”, „Stwórzmy Wspólnie Las* Krakowian” oraz „Krzewienie Sportu w Osiedlach Peryferyjnych”.

Choć mieszkańcy dzielnic ponownie najchętniej wskazywali „zielone” propozycje, to na liście wybranych zadań znalazły się też te dotyczące kultury, szeroko rozumianego rozwoju społecznego oraz sportu. Najwięcej zadań zostanie wykonanych w dzielnicach XII Bieżanów – Prokocim oraz XVII Wzgórza Krzesławickie – po 12.

Wszystkie projekty będą realizowane w ciągu dwóch najbliższych lat. (red.)

Uczestnicy Mistrzostw Polski w IT w Poznaniu wraz z opiekunem Wojciechem Kłyżą / Fot. Wojciech Kłyża

Nasi uczniowie wśród najlepszych

Krakowscy uczniowie od lat angażują się w inicjatywy związane z nowoczesnymi technologiami, w tym z programowaniem czy bezpieczeństwem cyfrowym. Wielu z nich odnosi sukcesy.

Dowiedli tego wychowankowie ZSEI nr 1 podczas prestiżowego, ogólnopolskiego turnieju. Maksymilian Kapela i Bartosz Koza stanęli na podium Mistrzostw Polski IT w dywizji GameDev, zdobywając trzecie miejsce. To wynik ciężkiej pracy, pasji i zaangażowania. Jak informuje krakowski „Elektryk”, mistrzowski duet ma ogromny potencjał w dziedzinie tworzenia gier komputerowych, a ich praca nad projektem była niezwykle inspirująca i ambitna. – Od długich godzin spędzonych przy komputerach, przez tworzenie niezapomnianych światów w wirtualnej rzeczywistości, aż po rozwiązywanie trudnych problemów programistycznych, nasz zespół GameDev przelamał wszystkie przeszkody. Kreatywność i zaangażowanie doprowadziły ich na podium Mistrzostw Polski, co jest nie lada osiągnięciem – opisuje Wojciech Kłyża, nauczyciel ZSEI nr 1.

Uczennice Maja Cygan i Julia Kudłacz znalazły się natomiast w pierwszej dziesiątce twórców najlepszych projektów związanych ze sztuczną inteligencją (dywizja AI). Jan Rzepisko i Krzysztof Moch wystartowali za to w dywizji programowania. – Ich wiedza wywołała podziw i uznanie specjalistów, a udział w finale mistrzostw to dowód na to, że są jednymi z najlepszych młodych programistów w kraju – dodaje opiekun. A nasza redakcja serdecznie gratuluje laureatom! (TK)

Kraków stawia na rodzinę

Kluby Rodziców proponują różnorodne zajęcia i dla rodziców, i dla maluchów / fot. Joanna Madej / UMK

Tadeusz Mordarski

– Kraków stawia na rodzinę i mamy dla niej naprawdę bogatą ofertę – zapewniają władze miasta. Chcą przekonać młodych ludzi, by właśnie w stolicy Małopolski decydowali się zakładać i powiększać rodziny. Jakie zatem ułatwienia i rozwiązania Gmina proponuje rodzicom i ich pociechom?

Kraków to dobre miejsce dla rodzin z dziećmi – zapewnia Marzena Paszkot, pełnomocnik prezydenta ds. rodziny. Wśród argumentów, które mogą przekonać przyszłych lub obecnych rodziców, wymienia m.in. łatwość podjęcia pracy, stosunkowo wysokie zarobki, bogatą ofertę kulturalną i rekreacyjną, dobrze rozwinięty sektor usług oraz, a być może przede wszystkim, cały wachlarz możliwości i programów dla rodziców i ich dzieci. – Prowadzimy rozmaite badania, by nasze działania trafiły w konkretne potrzeby.

To nie jest tak, że urzędnicy siedzą przy biurkach i wymyślają coś oderwanego od rzeczywistości. Przygotowujemy diagnozy i plany działania dla rozwiązania konkretnych, realnych problemów – twierdzi.

Komfortowe warunki dla rodzin

Jako dowód, że Kraków to dobry wybór dla rodzin, przytoczyć można choćby niezależne badania przeprowadzone przez aplikację do nauki języków Preply. Stolica Małopolski jest najlepiej ocenianym polskim miastem do założenia rodziny

i wychowywania dzieci. W Europie Kraków zajmuje 20. miejsce na 131 przebadanych miast. Nasze miasto zostało docenione ze względu na dostęp do terenów zielonych oraz ośrodków sportowo-rekreacyjnych, niski wskaźnik przestępczości i czyste powietrze. – Podejmujemy liczne działania i wspieramy mieszkańców we wszystkich kluczowych obszarach mających wpływ na decyzję o zamieszkaniu i złożeniu rodziny. Naszym celem jest tworzenie komfortowych warunków życia w mieście i świadomości, że od najmłodszych lat warto być

Jako dowód, że Kraków to dobry wybór dla rodzin, przytoczyć można choćby niezależne badania przeprowadzone przez aplikację do nauki języków Preply. Stolica Małopolski jest najlepiej ocenianym polskim miastem do założenia rodziny i wychowywania dzieci. W Europie Kraków zajmuje 20. miejsce na 131 przebadanych miast. Nasze miasto zostało docenione ze względu na dostęp do terenów zielonych oraz ośrodków

**sportowo-
-rekreacyjnych,
niski wskaźnik
przestępczości
i czyste
powietrze.**

aktywnym społecznie obywatelem Krakowa. Wiele działań skierowanych do rodzin z dziećmi prowadzimy już od dawna – zapewnia Marzena Paszkot. Prześledźmy zatem, jaką ofertę dla rodzin z dziećmi ma Kraków.

Żłobki i Kluby Rodziców z dziećmi do lat trzech

Pierwszym zmartwieniem młodych rodziców zwyczajem jest miejsce w żłobku. Obecnie działa 351 podmiotów prywatnych: żłobków, klubów dziecięcych oraz dziennych opiekunów, w których jest blisko 12 tys. miejsc opieki, z czego ponad 95 proc. objętych jest dofinansowaniem z budżetu Gminy. Tylko w tym roku Kraków dwukrotnie zwiększył dopłaty do niepublicznych miejsc opieki. Na dziś ta dopłata wynosi 735 zł miesięcznie (3,5 zł do godziny opieki) i o tę kwotę rodzic ma pomniejszaną opłatę w instytucji,

fot. Pixabay

do której posyła dziecko. Ponadto prowadzone są 33 placówki miejskie. Dodatkowo w planach jest budowa co najmniej ośmiu kolejnych żłobków, które rozpoczną działalność w pierwszej połowie 2026 r.

Jeśli nie chcemy posyłać dziecka do żłobka, możemy spędzić z nim czas w Klubie Rodziców z dziećmi do lat trzech. – W żłobku rodzice zostawiają dziecko na osiem godzin i mogą iść do pracy. Natomiast w Klubie spotykają się rodzice z dziećmi. Najczęściej są to mamy pozostające na urlopie macierzyńskim, które zostają same z maluchem w czterech ścianach, i to głównie dla nich skierowana jest ta oferta – tłumaczy pełnomocnik Jacka Majchrowskiego. Jedną z mam regularnie uczęszczających do Klubu jest pani Patrycja. Przyjechała do Krakowa z Koszalina. – Tu poznałam męża, urodziłam dziecko. Moja rodzina i znajomi zostali jednak w Koszalinie, a ja czułam się trochę odizolowana od społeczeństwa – opisuje. Dzięki Klubom może spędzać czas, spotykając się z innymi mamami, rozmawiając o podobnych problemach, wymieniając ubrania i zabawki, biorąc udział w warsztatach i spotkaniach ze specjalistami (psychologiem, psychiatrą, ▶

129,5 tys.

**– tyle osób do 18. roku życia
mieszka w Krakowie. To
16 proc. całej populacji miasta
(dane GUS z 2021 r.)**

► logopedą, położną). – Te Kluby okazały się strzałem w dziesiątkę – twierdzi Marzena Paszkot, która w 2015 r. otwierała pierwsze osiem placówek. Dziś jest ich 46 i ciągle jest zapotrzebowanie na kolejne. Sieć jest więc cały czas rozbudowywana.

Strefa Nastolatka

Przez ten trudny okres w życiu pomaga przebrnąć Centrum Kultury Dworek Biało-prądnicki, które we współpracy z Krakowskim Stowarzyszeniem Kuratorów Sądowych organizuje spotkania dla nastolatków mających problemy m.in. z przemocą w rodzinie, przemocą rówieśniczą czy alkoholizmem rodziców. – Mogą się oni spotkać z psychologiem lub kuratorem, opowiedzieć o swoich kłopotach, uzyskać wskazówki, gdzie szukać pomocy. Cenne też jest to, że młodzież spotyka się ze swoimi rówieśnikami, którzy często są w podobnej, trudnej sytuacji życiowej, i może wymienić doświadczenia. Dodatkowo organizowane są rozmaite warsztaty: fotografowania, muzyczne czy gotowania. Dzięki temu młodzi ludzie uczą się funkcjonowania w grupie – opisuje pełnomocniczka. Projekt Strefa Nastolatka realizowany jest od 2017 r. W ubiegłym roku odbyło się 50 spotkań.

Imprezy międzypokoleniowe

– Rodzina to bardzo „pojemne” określenie. To nie tylko mama, tata i dziecko, ale często także dziadkowie i wnuki. W Krakowie dbamy o to, by wszyscy mogli wspólnie spędzać czas nie tylko przed telewizorem,

Krakowska Karta Rodzinna 3+

Dla rodzin wielodzietnych (co najmniej troje dzieci) Kraków oferuje szereg ulg udzielanych przez instytucje miejskie i partnerów prywatnych. Jednostki miejskie uczestniczą w programie, udzielając zniżek na bilety wstępu w wysokości co najmniej 50 proc. Natomiast firmy prywatne, na podstawie podpisanych z Gminą porozumień, całkowity koszt ulg biorą na siebie. Dzięki tym działaniom krakowskie rodziny wielodzietne mają możliwość uczestniczenia w bogatej ofercie kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej instytucji miejskich i prywatnych, jak również ułatwiony dostęp do prywatnej opieki zdrowotnej, a także różnorodnych usług (np. motoryzacyjnych, informatycznych, budowlanych, kosmetycznych oraz porad prawnych i finansowych). Dzięki ofercie sklepów i placówek gastronomicznych rodziny wielodzietne mają możliwość zmniejszenia wydatków zarówno na artykuły podstawowe np. pieczywo czy też książki i podręczniki, sprzęt sportowy, a także wspólne wyjście do restauracji. W 2022 r. programem było objętych 5956 rodzin wielodzietnych.

ale podczas wspólnych aktywności. Od 2012 r. obchodzimy więc Święto Rodziny Krakowskiej, a od trzech lat jest to wydarzenie trzydniowe – mówi Marzena Paszkot. Impreza odbywa się w drugiej połowie maja i zaangażowanych jest w nią ponad 120 partnerów miejskich i komercyjnych. Dzięki nim rodziny mogą brać udział w warsztatach, konkursach i aktywnościach w plenerze. Punktem kulminacyjnym jest wielkie spotkanie rodzin, które w tym roku odbyło się przed TAURON Areną i uczestniczyło w nim 15 tys. osób!

Rodzinne gry i warsztaty odbywają się także podczas kampanii „Kraków stawia na rodzinę”, która kładzie nacisk na wspólne spędzanie wolnego czasu i propaguje

zdrowy, aktywny styl życia. Miejskie jednostki organizują konkursy promujące wartości rodzinne. Z kolei akcja „Zdrowe żywienie = mądre myślenie” jest odpowiedzią na problem społeczny, jakim jest zarówno niedożywienie, jak i otyłość wśród dzieci oraz młodzieży, wyptywająca z błędów żywieniowych. W jej ramach odbywają się konferencje, spotkania online. Organizowane są też warsztaty kulinarne, konkursy rodzinne promujące zdrowy styl życia i spotkania z rodzicami, których celem jest kreowanie dobrych nawyków żywieniowych.

„Mama, tata, teatr i ja”

To akcja organizowana w... Areszcie Śledczym oraz Zakładzie Karnym w Nowej

Święto Rodziny Krakowskiej / fot. Arkadiusz Puszkarz

Hucie. – Musimy pamiętać o tym, że osadzeni też tworzą rodzinę, a po drugiej stronie krat pozostają dzieci. Zależy nam, żeby utrzymywać więź między rodzicem a dzieckiem. Żeby dziecko nie było odizolowane. Żeby miało świadomość, że rodzic go kocha, pamięta o nim – tłumaczy Marzena Paszkot. Osadzeni przygotowują więc specjalne warsztaty czy wystąpienia teatralne dla dzieci. Nagrywają wiersze, bajki. Po to, by dziecko słyszało głos rodzica, czuło jego obecność. – Jest to też dobra resocjalizacja dla rodziców, najczęściej ojców. Widzą, jak wiele tracą poprzez błąd, który popełnili w życiu, że przez niego mają ograniczony kontakt z dzieckiem, że tęsknią za rodziną. Muszą mieć świadomość, że rodzina na nich czeka. Wiedzą, że mają do kogo wrócić – dodaje pełnomocnik prezydenta miasta.

Centrum Inicjatyw Rodzinnych

– Oferta Krakowa skierowana do rodzin jest tak rozbudowana, że zazdroścą jej inne miasta. Trudno ją nawet zebrać na kilku czy kilkunastu stronach. Zainteresowanych zachęcam do odwiedzenia strony Magicznego Krakowa, ale wiem, że by przewertować wszystkie aktywności oferowane przez Miasto, naprawdę potrzeba trochę czasu. Zachęcam także do zajrzenia na stronę Krakowskiej Karty Rodzinnej (kkk.krakow.pl), gdzie w poszczególnych zakładkach zamieszczamy informacje o programach. Problemem jest natomiast to, że do tej pory brakuje u nas miejsca, w którym moglibyśmy w sposób uporządkowany

Rodzice chętnie spędzają czas w Klubach / fot. archiwum Centrum Kultury Podgórze

przedstawić wszystkie aktywności – mówi pani pełnomocnik.

Odpowiedzią na kłopoty z dotarciem z informacją do wszystkich zainteresowanych rodzin ma być utworzenie Centrum Inicjatyw Rodzinnych. – Tam w jednym miejscu zebralibyśmy wszystkie rodzinne wydarzenia. Byłoby to też miejsce spotkań dla rodzin oraz dla biznesu mającego dla nich ofertę. W ramach Centrum powstanie też Inkubator Pomysłów dla Rodziców. Tam rodzice mogliby zgłaszać swoje pomysły, które zostaną poddane ocenie, jakie mamy możliwości jako Miasto, by je zrealizować. Chodzi nam o stworzenie czegoś w rodzaju „parasola” nad całą polityką rodzinną w Krakowie – opisuje Marzena Paszkot. Projekt powstał jakiś czas temu, ale na razie w budżecie Miasta nie było wystarczających środków na jego realizację. Pani pełnomocnik liczy na to, że być może znajdzie się w budżecie Gminy na kolejny rok.

Kraków w programie UNICEF „Miasto przyjazne dzieciom”

Systematycznie prowadzone działania Krakowa na rzecz dzieci i młodzieży zostały zauważone przez UNICEF. – Jesteśmy miastem, które prowadzi rzetelną pracę na rzecz rodziny. W szczególności zajmujemy się dziećmi i młodzieżą. Z tym się wiąże szereg obowiązków nie tylko takich jak organizacja żłobków czy przedszkoli, ale także zagospodarowanie czasu wolnego dla tej grupy czy programy rozwoju młodych talentów – mówił prezydent Jacek Majchrowski, który podpisał porozumienie o przystąpieniu Krakowa do programu UNICEF „Miasto Przyjazne Dzieciom”. – To kolejny impuls do szukania i wdrażania nowatorskich inicjatyw – dodał prezydent. W ramach programu Miasto, zgodnie z wytycznymi i we współpracy z UNICEF, analizuje i ocenia sytuację dzieci, a następnie wdraża wypracowany w ten sposób plan działania na rzecz młodych mieszkańców. – Działania w ramach programu obejmują również oddanie głosu młodym ludziom. Mają oni na stałe stać się pełnoprawnymi obywatelami, mającymi wpływ na kształt bieżących polityk miejskich, które ich dotyczą – podkreślała Renata Bem, prezes zarządu UNICEF Polska.

Finale plebiscytu Miejsca Przyjazne Rodzinom z Dziećmi / Fot. Marcin Cieślak

Andrzej Kulig

I zastępca prezydenta Krakowa ds. polityki społecznej i komunalnej

Rodziny mogą liczyć na naszą pomoc

– Moje drzwi są cały czas otwarte. Jeśli ktoś ma jakiś problem lub pomysł na usprawnienie polityki rodzinnej, zapraszam. Zresztą kilka inicjatyw powstało właśnie dzięki takim spotkaniom – zapewnia zastępca prezydenta Krakowa Andrzej Kulig. W rozmowie z Tadeuszem Mordarskim zwraca uwagę na najistotniejsze potrzeby krakowskich rodzin oraz mówi, w jaki sposób Kraków chce zachęcić sektor prywatny do inwestowania w rodziny.

Na poprzednich stronach opisaliśmy ułatwienia, jakie Kraków proponuje rodzinom. Teraz wyjaśnijmy, dlaczego Miastu zależy na tym, by rodziny miały przywileje.

Andrzej Kulig: Dlatego że rodzina to pierwsza linia obrony przed różnego rodzaju zagrożeniami. Jeżeli w rodzinie nie ma dobrych relacji, w pomoc jej muszą włączyć się instytucje publiczne, próbujące ratować poszczególnych jej członków. Nam zależy więc przede wszystkim na tym, by relacje rodzinne były w dobrej kondycji. To dlatego przygotowaliśmy bogatą ofertę terapeutyczną skierowaną dla rodzin. Zatrudniani przez Miasto psycholodzy pojawiają się w życiu rodziny, gdy ta dostrzeże kryzys, którego nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać. Takie wsparcie najskuteczniejsze jest na wczesnym etapie. Innym przykładem naszych działań na rzecz rodzin są te związane z zapobieganiem uzależnieniom dzieci od mediów społecznościowych. Rodzice często zrzucają opiekę nad dziećmi „na internet”, a to prosta droga, by niepostrzeżenie ktoś z zewnątrz przejął nad najmłodszymi kontrolę. Chcemy rodzicom wskazywać takie zagrożenia.

Jaki jest bilans zysków i strat dla Miasta, jeśli chodzi o politykę rodzinną?

AK: Koszty trzeba ponieść, choć zyski mają charakter niematerialny. W Krakowie przybywa młodych małżeństw, które przyjechały z odległych stron i często są oddzielone od swoich rodziców czy dziadków. Rodziny ich pochodzenia ulegają naturalnemu „rozbięciu” – młodzi, tworząc nową rodzinę, nie mają wsparcia od swoich bliskich. Naszym obowiązkiem jako gospodarzy miasta jest spowodowanie, by ci ludzie nie czuli się osamotnieni, ale nawiązywali kontakty, tworzyli relacje, zawierali przyjaźnie. Chcemy też, by wiedzieli, że mogą liczyć na Miasto.

Na Miasto liczyć mogą też rodziny wielodzietne, którym Gmina oferuje Kartę Krakowskiej Rodziny 3+. Swego czasu liczba partnerów programu stale rośnie. Jednak później prywatne firmy zaczęły się wycofywać. Z czego to wynika?

AK: Ze złe pojętej oszczędności. Firmy, które mądrze prowadzą swoją politykę, raczej się otwierają na rodziny wielodzietne. Co prawda, mniej zarabiają na jednym produkcie, ale z reguły rodziny wielodzietne kupują kilka sztuk danej rzeczy czy zjadają więcej posiłków. Powodem wykruszania się Partnerów KKR3+ była też pandemia, która negatywnie odbiła się na gastronomii – to firmy gastronomiczne „uciekły” z programu w pierwszej kolejności. Niepokojące jest natomiast to, że

ze współpracy zrezygnowały duże sieci handlowe. Te firmy argumentowały, że brakuje im promocji. Tego, by Miasto pokazywało je we wszystkich naszych kanałach komunikacji.

Czym w takim razie Miasto chce przyciągnąć potencjalnych partnerów KKR3+?

AK: Już teraz mamy sporo nośników, w których możemy mówić pozytywnie o tych firmach. Natomiast przełomem może okazać się wprowadzenie elektronicznej wersji Karty. Dzięki aplikacji mieszkańcy cały czas będą mieć przed oczyma nazwy firm, które biorą udział w programie.

**Koniecznymy
znaleźć rozwiązanie dla
osób z różnego rodzaju
niepełnosprawnościami, które
skończyły edukację i uzyskały
jakieś umiejętności. Trzeba im
stworzyć możliwość wejścia
w życie społeczne, czyli m.in.
znaleźć im miejsce pracy.**

Co chciałby Pan zmienić w polityce rodzinnej Krakowa?

AK: Nie ma żadnych nowych zjawisk, na które Miasto nie szuka odpowiedzi. To nasz powód do dumy. Na pewno są jednak sprawy, którymi musimy zająć się intensywniej. Koniecznymy znaleźć rozwiązanie dla osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, które skończyły edukację i uzyskały jakieś umiejętności. Trzeba im stworzyć możliwość wejścia w życie społeczne, czyli m.in. znaleźć im miejsce pracy. Powinniśmy też uwolnić rodziców od konieczności nieustającej opieki nad ich niepełnosprawnymi dziećmi. To jedno z największych wyzwań. Zarówno w tej, jak w innych sprawach moje drzwi są cały czas otwarte. Jeśli ktoś ma jakiś problem lub pomysł na usprawnienie polityki rodzinnej, zapraszam. Zresztą kilka inicjatyw powstało właśnie dzięki takim spotkaniom. Choćby organizacja półkolonii dla dzieci z niepełnosprawnościami zaczęła się od tego, że przyszła do mnie mama niepełnosprawnego dziecka i opowiedziała o takiej potrzebie. Znaleźliśmy rozwiązanie. Zapewniams, że żadna inicjatywa rodziców nie pozostanie bez odpowiedzi.

Kraków w dobrym klimacie

Katarzyna Misiewicz

Tik-tak, tik-tak. Gdy czasu coraz mniej, żeby powstrzymać niekorzystne zmiany klimatu, przetwarzajMY surowce, chrońMY zieleń, szanujMY wodę, podróżujMY ekologicznie i oszczędzajMY energię. Przez ostatnie dziesięć miesięcy, za pomocą tych haseł, przypominała o tym miejska kampania „Kraków w dobrym klimacie”.

Akcja rozdawania budek lęgowych, Krakowska Akademia Klimatu, rodzinne rajdy, pikniki, ekologiczne gry terenowe, wręczanie roślin doniczkowych za elektroodpady, wystawa interaktywna Ekoeksperymentarium, pokazy kulinarne, Green Film Festival, kiermasz z udziałem lokalnych artystów, pokaz mody upcyklingowej, warsztaty tworzenia instrumentów muzycznych z produktów z odzysku – lista wydarzeń i atrakcji, które od lutego do listopada odbyły się w naszym mieście w ramach kampanii „Kraków w dobrym klimacie”, jest bardzo długa.

– Zależało nam na tym, aby przygotować bogatą i różnorodną ofertę wydarzeń, tak aby każdy mieszkaniec mógł znaleźć coś ciekawego dla siebie i jednocześnie poszerzyć swoją wiedzę na temat klimatu – podkreśla Monika Chylaszek, dyrektor Wydziału Komunikacji Społecznej UMK. Łącznie w zorganizowanych w ramach kampanii wydarzeniach wzięło udział ponad 10 tys. krakowian.

Wielopole 17a

Punktem kulminacyjnym kampanii było też otwarcie Krakowskiego Centrum Edukacji Klimatycznej przy ul. Wielopole 17a, gdzie od lutego niemal codziennie odbywają się warsztaty, spotkania i dyskusje przybliżające mieszkańcom zagadnienia dotyczące klimatu i ekologii. – Nasze Centrum to miejsce niezwykle kreatywne, które jednoczy proklimatyczną społeczność w Krakowie i staje się kuźnią pomysłów, jak działać na rzecz naszej planety – mówi Ewa Catus, pełnomocniczka prezydenta Krakowa ds. edukacji klimatycznej.

Oprócz bezpośredniego udziału w akcjach i wydarzeniach krakowianie mogli też zetknąć się z kampanijnymi materiałami edukacyjnymi m.in. w mediach społecznościowych i newsletterze, a także na billboardach, tablicach informacyjnych czy ekranach w komunikacji miejskiej. – Nie jestem osobą jakoś specjalnie zainteresowaną ekologią, ale uważam, że to ważne, aby mówić o tym, co możemy zrobić dla naszej planety, szczególnie gdy można to bezboleśnie wdrożyć na co dzień – mówi pani Dominika,

którą zagaduję na temat plakatu z hasłem „PodróżujMY ekologicznie” umieszczonego na oparciu fotela w tramwaju.

Unikaj-Zastąp-Ulepsz

Aby zachęcić krakowian do tych „bezbolesnych działań”, w kampanii wykorzystano model Unikaj-Zastąp-Ulepsz, zgodnie z którym w pierwszej kolejności podejmujemy takie działania, jakie najłatwiej wprowadzić w życie. Chodzi tu np. o unikanie zostawiania włączanego światła w pomieszczeniach czy codziennego podróżowania samochodem w pojedynkę. W kolejnym kroku zastępujemy szkodliwe działania tymi korzystnymi dla klimatu, czyli zamieniamy jednorazowe opakowania na wielorazowe lub plastikowe torby na materiałowe. Na koniec ulepszanie, czyli poprawa wydajności – są to najtrudniejsze, ale i najbardziej skuteczne inicjatywy, których przykłady to termomodernizowanie budynków czy zbieranie wody deszczowej.

Jak przypomina dr hab. Dorota Matuszko z Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ: – Każdy z nas może przyczynić się do poprawy stanu środowiska i zahamować kryzys klimatyczno-ekologiczny. Mniejsza konsumpcja to mniejsza produkcja, mniej zużytej energii, mniej emisji zanieczyszczeń, mniej składowisk odpadów. Każdy mały krok działa na korzyść przyszłości planety i kolejnych pokoleń.

Dla przyszłych pokoleń

I właśnie te przyszłe pokolenia były szczególną grupą odbiorców kampanii „Kraków w dobrym klimacie”. Największą popularnością wśród najmłodszych cieszyły się pikniki i warsztaty, z których dzieci mogły zabrać do domu swoje upcyklingowe dzieła. – Chcąc skutecznie przeciwdziałać kryzysowi klimatycznemu, musimy jak najwcześniej edukować najmłodszych, wykształcić u dzieci pozytywne zachowania w trosce o środowisko, rozwijać wiedzę na temat szacunku do przyrody. Dzieci to szczególna grupa, która już za kilkanaście lat będzie decydowała o otaczającym nas świecie – dodaje Dorota Matuszko.

– Ja zawsze przypominam mojemu bratu, żeby rysował po obu stronach kartki. Każdy przedszkolak wie, że marnowanie papieru jest złe dla Ziemi – oświadcza pięcioletnia Lilka, uczestniczka wielu warsztatów ekologicznych, gotowa do wzięcia spraw w swoje ręce. Oby tylko zegar klimatycznych zmian tykał jak najwolniej.

Krakowianie chętnie wymieniają elektroodpady za roślinki / Fot. Bogusław Świerzowski / UMK

Stary Kraków jak nowy!

Maciej Sergiusz Piotrkowski

Ponad 650 nowych tablic z blisko 1700 panelami informacyjnymi pojawiło się w Krakowie. Dzięki temu już wiemy, że wzgórze na wschodzie Krakowa poprawnie nazywa się Kozłówka, a przy Olszy mamy rondo Polsad. Właśnie zakończył się jeden z najważniejszych projektów wprowadzający wizualny ład i porządek w mieście – montaż nowego oznakowania drogowego w ramach Systemu Informacji Miejskiej.

Przez ostatni rok ulice, aleje i ronda Krakowa zmieniły swój wygląd. Zamiast wcześniejszego chaosu związanego z oznakowaniem mamy wreszcie porządek. W 624 miejscach pojawiło się łącznie ponad 650 elementów z nazwami obszarów miasta, ponad 100 z nazwami rond czy placów oraz 920 z nazwami różnego rodzaju obiektów. Przy wjazdach do miasta i zjazdach z IV obwodnicy Krakowa stanęło 17 nowych eleganckich witaczy – wizytówek stolicy Małopolski, Miasta Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Którędy na Wawel?

O skali przedsięwzięcia najlepiej mówi jego zasięg. Na wschodzie nowe oznakowanie pojawiło się w okolicach Wolicy czy Branic, na zachodzie znajdziemy je w Tyńcu, na południu przy Opatkowicach, a na północy w okolicach Toń. Słowem, estetyczna rewolucja objęła cały Kraków! Inwestycja łącznie kosztowała nieco ponad 12,5 mln.

Spośród nowych znaków 624 to tzw. tablice kierunkowe, wskazujące drogę do ważnych miejsc i obszarów miasta,

najczęściej do obiektów kultury (blisko 150 sztuk). Największa w tym zastuga Wawelu, który pojawia się aż na 67 tablicach! Zamek bije w tej konkurencji nawet Dworzec Główny, który zajął drugie miejsce z 58 wzmiankami na tablicach. Tablice kierunkowe pozwalają się też zorientować, gdzie znajdują się interesujące obiekty turystyczne (to łącznie ponad 100 wzmianek) czy szpitale (także ok. 100 tablic).

Na tablicach informacji kierunkowej, prócz nazw obiektów, znajdują się nazwy obszarów SIM – czyli 105 części, na które w ramach nowego systemu zostało podzielone miasto. Podział ten nawiązuje do historycznych terenów i nazw różnych części Krakowa czy podkrakowskich wsi. Ciekawostką na pewno może być to, że najczęściej wspomnianym na nowych znakach SIM obszarem wcale nie jest Stare Miasto, lecz Łagiewniki, opisane ponad 30 razy! Kolejne są Czyżyny i Stare Podgórze (ok. 25 tablic).

Współpraca z naukowcami z UEK

Warto podkreślić, że obszary SIM zostały opracowane we współpracy z naukowcami

z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. To oni wykonali badania i kwerendy historyczne, aby ustalić właściwą nazwę danego miejsca. Część takich odkryć czy ustaleń była zaskakująca – a przy okazji miała funkcję edukacyjną. Dzięki pracom nad SIM udało się m.in. ustalić prawidłową nazwę wzgórza i obszaru w Podgórzu Duchackim – Kozłówki. Okazuje się, że ta nazwa powinna brzmieć właśnie tak jak inne nazwy terenów, wzięte od nazwiska właścicieli: Gubałówka, Golikówka, Baranówka czy Traczykówka. W tym przypadku mówimy o miejscu należącym kiedyś do osoby o nazwisku Kozioł lub podobnym. Interesujące ustalenia dotyczą też ronda Polsad na Prądniku Czerwonym. Nazwa firmy, która się na tablicy pojawia, powinna być używana w mianowniku, a nie w dopełniaczu, który mógłby sugerować formę uhonorowania w ten sposób przedsiębiorstwa. Rondo powstało bowiem na terenie firmy Polsad i w porozumieniu z nią – i to właśnie jest odzwierciedlane w nazwie, którą znajdujemy też w uchwale Rady Miasta Krakowa z 1995 r. (na podobnej zresztą zasadzie może powstać po sąsiedzku Strefa Kultury Polsad).

Wymień tabliczkę z numerem

Przede wszystkim jednak dzięki nowym, jednorodnym tablicom miasto zostało uporządkowane, znaki są ujednolicone, wiemy, czego należy szukać wzrokiem, gdy potrzebujemy informacji w przestrzeni miasta. Ale to dopiero pierwszy krok – teraz Zarząd Transportu Publicznego będzie zachęcał, by swoje tabliczki z numerami domów wymieniali właściciele nieruchomości. Za darmo otrzymają oni projekt graficzny oraz merytoryczne wsparcie niezbędne do jego realizacji. Gdy nowe numery zawisną już na wszystkich krakowskich budynkach (a przynajmniej na zdecydowanej większości), dopiero wówczas cały system zostanie domknięty.

zdjęcia: Maciej Piotrkowski / ZTP

Nowa zielona przestrzeń przy ul. Saskiej / Fot. archiwum ZZM

Przybywa zielonych miejsc

Sylwia Groń-Ząbek

Aż trzy nowe zielone miejsca pojawiły się na mapie Krakowa! Szachowy, Saski oraz na os. Krakowiaków 18 to Ogrody Krakowian, które już są dostępne dla mieszkańców.

Tuż przy ruchliwej ul. Saskiej pojawiła się nowa przestrzeń, idealna do odpoczynku z książką w ręce. Niewielki teren został podzielony na strefy, między którymi można przemieszczać się szerokimi alejkami spacerowymi. W centralnej części znalazł się trejaż, który już wiosną zazieleni się dzięki posadzonym pnączom. Odwiedzający będą mogli odpocząć na wygodnych ławkach, ławko-huśtawce oraz leżakach. Dla miłośników czytelnictwa zaprojektowano zamykaną półkę na książki jako miejsce do wymiany książek, tzw. bookcrossingu. Ogródzenie w formie liny oddziela przestrzeń parku od drogi i miejsc parkingowych. Ta cicha i zielona enklawa została zrealizowana w ramach Budżetu Obywatelskiego Miasta Krakowa.

Kolejnym nieszablonowym miejscem, które już czeka na krakowian, jest Szachowy Park Kieszonkowy. Przy ul. Popławskiego 17 powstała przestrzeń idealna dla miłośników planszówek i nie tylko. Kompozycja ogrodu, forma nawierzchni czy mała architektura przywołują na myśl motyw przewodni. Nie mogło zabraknąć stolików szachowych, przy których można w otoczeniu zieleni rozegrać partyjkę. Całą przestrzeń uzupełniają białe pergole, uwielbiane nie tylko przez najmłodszych huśtawko-ławki, hamak, oraz liczne ławki i siedziska. W istniejącą zielenie wkomponowane zostały dekoracyjne gatunki drzew oraz kwitnące krzewy. W rabatach na planie kwadratów niczym na szachownicy zakwitną kolorowe byliny i rośliny cebulkowe. Znalazło się również miejsce do upraw – w podwyższonych donicach uczniowie szkoły, przed którą znajduje się ogród, posadzili już pierwsze rośliny.

Również w Nowej Hucie, na os. Krakowiaków 18, znaleźć można nowe, zielone miejsce, idealne do odpoczynku czy integracji sąsiedzkiej. Układ alejek spacerowych został poprawiony, aby chronić istniejący drzewostan. Zwiększona została ponadto powierzchnia biologicznie czynna poprzez wprowadzenie nawierzchni mineralnej oraz licznych nasadzeń. Nowy układ wewnątrz kwartału nawiązuje do tego z lat 70. i jest efektem spotkań oraz rozmów z mieszkańcami. Park kieszonkowy to szczególnie ważne miejsce zwłaszcza dla lokalnych użytkowników, dla których ta przestrzeń jest najbliższa.

Nowohuckie rzeźby po renowacji

Sylwia Groń-Ząbek

Zakończyły się prace związane z renowacją zespołu rzeźb w ramach szlaku i galerii rzeźb w przestrzeni Nowej Huty.

Odnowione rzeźby to: „Dziewczynka” na os. Na Skarpie, nieznanego autora, wykonana ze sztucznego kamienia w latach na przelocie lat 60. i 70. XX w.; „Ptaki” na os. Willowym; „Małe Organy” na os. Wandy, autorstwa prof. Lucjana Orzecha, wykonane z metalu w 1978 r.; „Spirala kosmiczna” na os. Tysiąclecia autorstwa Antoniego Hajdeckiego, wykonana z metalu w 1974 r. Rzeźby powstały w ramach programu wprowadzenia sztuki współczesnej na nowohuckie osiedla. Były efektem współpracy Spółdzielni Mieszkaniowej „Hutnik” z Zarządem Okręgu ZPAP

oraz Stowarzyszeniem Twórczym „Nowa Huta”. Dziś stanowią bardzo ważny element tożsamości miejsca i kolorytu Nowej Huty.

Ochrona lokalnego dziedzictwa historyczno-kulturowego oraz popularyzacja sztuki plenerowej to bardzo istotne działania w przestrzeni publicznej.

Zadanie uzyskało dofinansowanie ze środków programu własnego Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku pn. Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej – 2023 pochodzących z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Rzeźba „Ptaki” na os. Willowym / fot. archiwum ZZM

KRAKÓW.PL

mini

CZEŚĆ! HI! BUENOS DIAS! BONJOUR! CIAO! AHOJ!

Choć Święto Rodziny Krakowskiej odbyło się już kilka miesięcy temu, to nadal z uśmiechem na ustach wspominam fantastyczne zabawy, spotkania oraz konkursy dla dzieci i ich rodziców, które miały wtedy miejsce. Myślę, że cudownie jest się urodzić w Krakowie i stać się częścią wielkiej, krakowskiej rodziny. A w moim przypadku dodatkowo smoczej rodziny! Niezwykle polubiłem ciocię Annę Smocząłuskę i wujka Macieja Smocząłapę. Dzięki opowieściom, które snują oni wieczorami w naszym domku pod Wawelem, dowiaduję się o tym, jak kiedyś wyglądało życie krakowskich rodzin. Sądzę, że dziś miasto lepiej dba o swoich najważniejszych mieszkańców, czyli dzieci, nie zapominając oczywiście o ich rodzicach. Jest tyle miejsc, w których można wspólnie spędzić czas, pospacerować, pobawić się, pojeździć na rowerach, obejrzeć dzieła sztuki, a nawet samemu je stworzyć. Kraków to miasto wielkich możliwości dla rodzin – warto na ten temat poczytać w Informatorze Krakowskiej Rodziny, dostępnym na stronie: www.krakow.pl.

Często obserwuję, jak wspaniale spędzają czas dzieci wraz z rodzicami i... wiecie co? Myślę, że to właśnie rodziny tworzą dobrą atmosferę naszego miasta!

ORTOGRAFIA PO KRAKOWSKU

Pomóżcie mi i uzupełnijcie wierszyk o Krakowie.

KA...DY WAM W MIEŚCIE POWIE,
...E RODZINA JEST WA...NA W KRAKOWIE.
A MOJA SMOCZA RODZINA,

O TYM MI P.....YPOMINA,
...E NIE MO...NA MIEĆ WAKACJI
OD RODZINNYCH RELACJI.

ZACZYTANY KRAKÓW

To książka o sile obecności dorosłych, sile mądrego towarzyszenia komuś, kto doświadcza trudności. Kiedy Taylorowi rozpada się wieża z klocków, jest mu bardzo smutno. Wtedy pojawiają się przy nim kolejne zwierzęta chętne do pomocy. Doradzają mu, ale nie rozumieją emocji i potrzeb Taylora. Brakuje im empatii i zrozumienia dla całej sytuacji. Tylko królik

po prostu siada i słucha, a chłopiec w końcu może opowiedzieć o swoich emocjach. To ważna książka również dla dorosłych, bo przypomina, co jest najistotniejsze we wspieraniu innych i pomaganiu im w ich trudnościach.

Cori Doerrfeld, „A królik słuchał”, Wydawnictwo Mamaniana, Warszawa 2018

Biblioteka
Kraków

PRACOWNIA PLASTYCZNA

Narysujcie portret waszej rodziny, który mógłby zawisnąć w krakowskim muzeum.

JA I TATA

REBUS

Rozwiążcie rebus.

~~WER~~

~~WON~~

~~M~~

HASEŁO: _____

JUŻ WIEM!

Odkryliśmy ostatnio ze Smokiem Wawelskim, że nasze miasto organizuje świetny plebiscyt „Miejsca Przyjazne Rodzinom z Dziećmi”. Krakowianie mogą w nim zgłosić swoje ulubione restauracje, miejsca rozrywki, ośrodki sportowe, sklepy, firmy usługowe, a nawet centra stomatologiczne! Ten konkurs ma na celu promocję miejsc mających udogodnienia dla dzieci oraz przyjazne nastawienie do rodzin. W tegorocznej edycji nagrodzono aż 51 podmiotów! Do kolejnej sam zgłoszę swoje ulubione miejsce, ale nie zdradzę wam teraz, co nim jest. Dzięki temu, że „Kraków stawia na rodzinę”, mapa instytucji, urzędów, muzeów i innych obiektów przyjaznych rodzicom z dziećmi powiększa się z roku na rok. Tak trzymać!

Opracowanie: Anna Machacz
Projekt graficzny i ilustracje: Elżbieta Dias Wituła

:) WYNIKI KONKURSU

Lilusja, 5 lat

Hania 7 lat

Gabriel, 10 lat

Zuzanna, 9 lat

Eliza, 6 lat

Janek, 7 lat

Konkurs na literacką pocztówkę rozstrzygnięty!

Cieszymy się, że dzięki Smokoróżcowi Pierożkowi zyskałiśmy nową grupę czytelników – tych najmłodszych! Dziękujemy też rodzicom, że zachęcają swoje pociechy do śledzenia przygód naszego bohatera w Krakowie, rozwiązywania zadań i zagadek, a także do udziału w naszych konkursach. Dziś prezentujemy prace nadesłane w ramach konkursu na literacką pocztówkę, która ma zachęcać do przeczytania ulubionej lektury. Dziękujemy za wszystkie zgłoszenia! Każde z nich zostanie nagrodzone... oczywiście książkami! (red.)

Infolinia telefoniczna działa pod numerem 12 616-55-55 / Fot. Bogusław Świerżowski / UMK

Kształtujemy nasze miasto wspólnie!

Dorota Brańka

Prawidłowe funkcjonowanie aglomeracji, jaką jest Kraków, opiera się na sprawnej organizacji miejskiego organizmu. Mieszkańcy kreują rozwój miasta, przekazując swoje uwagi i spostrzeżenia. Właśnie usprawnienie i uproszczenie wzajemnych relacji mieszkańców z miastem to jeden z celów funkcjonowania Krakowskiego Centrum Kontakt.

Po analizie działań podobnych centrów w USA, Niemczech i kilku polskich miastach oraz pilotażowej akcji w IV kwartale 2022 r. Krakowskie Centrum Kontakt (KCK) rozpoczęło stałą działalność w styczniu 2023 r. Uruchomiono infolinię telefoniczną pod numerem 12 616-55-55, obsługiwana przez profesjonalnie wyszkolonych operatorów.

Obustronne korzyści

Od początku zainteresowanie nią było bardzo duże, co potwierdza liczba połączeń, ok. 700–1100 dziennie. – Krakowskie Centrum Kontakt jest elementem idei Smart City, nowoczesnego Krakowa. Priorytetem dla KCK jest usprawnienie pracy Urzędu oraz zapewnienie mieszkańcom Krakowa możliwości prostszego kontaktu ze służbami miasta – wyraża Bogusław Kośmider, zastępca prezydenta Krakowa ds. obsługi mieszkańców. – Dzięki Centrum krakowianie mogą otrzymać kompleksowe informacje pod jednym numerem telefonu, a urzędnicy pracujący w merytorycznych wydziałach skupić się na konkretnych sprawach i prowadzonych postępowaniach. To z pewnością ułatwia pracę oraz skraca czas wykonywania zadań. W efekcie korzyści są obustronne – podkreśla.

Gdzie i jak?

Z jakimi sprawami dzwonią krakowianie? – Spektrum jest szerokie. Od najprostszych zapytań, gdzie i jak można załatwić sprawę urzędową, np. rejestrację pojazdu, meldunek, prawo jazdy, dowód osobisty czy akty stanu cywilnego, przez prośby o interwencję dotyczącą obiektów sportowych, zabytków, chodników, po informacje o nieskoszonej trawie lub agresywnej reklamie w Parku

Kulturowym Stare Miasto – wylicza Maciej Nazimek, dyrektor Krakowskiego Centrum Kontakt. – Czasami są to bardziej nietypowe zagadnienia, jak np. telefon od jednej z mieszkanki zaniepokojonej żółtym pyłem na parapecie. Wydział ds. Jakości Powietrza sprawdził to zanieczyszczenie, które okazało się efektem pylenia brzoź.

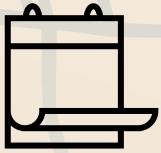
Krakowianka podziękowała za informację, dzięki której poczuła się spokojna. Oczywiście wszystkie zgłoszenia, również te pozornie dziwne, traktujemy poważnie – zaznacza dyrektor KCK.

Zgłoś problem

Mając na uwadze liczbę telefonów i zgłoszonych spraw, KCK planuje uruchomić specjalny portal internetowy, w którym mieszkańcy będą mogli przedstawić swoje pomysły, projekty, interwencje czy zapytania. Portal ma też zadanie uaktywnienia krakowian i pokazania im, że mają

realny wpływ na kształt i funkcjonowanie miasta, którego są przecież współgospodarzami. Za pomocą portalu będą mogli zgłaszać np. nielegalne wysypiska śmieci, wyboiste chodniki, zdemolowane i połamane ławki, zniszczone urządzenia z placów zabaw, dziury w jezdni, zepsute lampy, dokładnie wskazując miejsce na e-mapie. Miasto liczy na taką formę pomocy i współpracy, gdyż urzędnicy nie są w stanie dotrzeć wszędzie i wszystko zauważyć. Tak jak dotychczas interwencje będą rozpatrywane przez odpowiednie wydziały UMK lub miejskie jednostki organizacyjne, a klienci otrzymają informację o statusie sprawy.

W planach KCK jest również uruchomienie mobilnej aplikacji, która jeszcze bardziej ułatwi kontakt i poszerzy grono mieszkańców aktywnie zaangażowanych w funkcjonowanie miasta.

Kalendarium Prezydenta Miasta Krakowa

4 listopada

- Poświęcenie i wmurowanie kamienia węgielnego pod budowę Kampusu Jana Pawła II, ul. Bobrzyńskiego

6 listopada

- Konferencja dotycząca tragicznych wydarzeń krakowskich z 6 listopada 1923 r., sala Obrad RMK
- Wizyta burmistrz Amsterdamu Femke Halsemy wraz z delegacją

7 listopada

- Wizyta w Panteonie Narodowym, ul. Grodzka
- Święto Budowlanych w Powiatowym Inspektoracie Nadzoru Budowlanego w Krakowie – Powiat Grodzki, sala Obrad RMK

Zdjęcia: archiwum UMK

9 listopada

- Wyjazd 110. tramwaju Lajkonik na linię, w związku z zakończeniem dostaw nowych tramwajów Lajkonik o wartości niemal 1 miliarda złotych, Zajezdnia Nowa Huta, ul. Ujastek

10 listopada

- Posiedzenie Komisji Nagród Miasta Krakowa, Pałac Potockich Zbarskich, Rynek Główny

11 listopada

- Kolacja dobroczynna Krakowskiej Rady Marcinów, Restauracja „Hawetka”, Rynek Główny

14 listopada

- Otwarcie wystawy „Dary królewskie Bractwa Kurkowego w Sali królewskiej”, ul. Topolowa

16 listopada

- Wizyta w nowo wybudowanym pawilonie dla kotów w schronisku dla bezdomnych zwierząt, ul. Rybna

Z myślą o przedsiębiorcach

Północny podobszar „Igołomska-Północ” Strefy Aktywności Gospodarczej został otwarty i czeka na inwestorów! To 17 hektarów uzbrojonych terenów, które wspólnie z uruchomionym rok temu podobszarem „Igołomska-Południe” powstały z myślą o inkubatorach przedsiębiorczości, centrach technologicznych oraz obiektach przemysłu wysokich technologii i rzemiosła.

Strefa Aktywności Gospodarczej Nowa Huta Przyszłości stanowi część Parku Naukowo-Technologicznego „Branice”, powstającego w ramach projektu strategicznego Gminy Miejskiej Kraków i Województwa Małopolskiego – „Kraków – Nowa Huta Przyszłości”.

Na łącznie ponad 20 hektarach i kilkudziesięciu parcelach będą mogły być zlokalizowane firmy z sektora małych i średnich przedsiębiorstw działających przede wszystkim w obszarach Inteligentnych

Specjalizacji Województwa Małopolskiego (tj. nauki przyrodnicze, zrównoważona energia, technologie informacyjne i komunikacyjne, chemia, produkcja metali, elektrotechnika oraz przemysł maszynowy). Powstała tam nowoczesna infrastruktura: drogi, ścieżki rowerowe, ciągi piesze, tzw. strefy wytchnienia z łącznością Wi-Fi oraz parkingi ze stacjami ładowania samochodów elektrycznych.

Teren jest w pełni uzbrojony, posiada instalację wodno-kanalizacyjną, deszczową,

elektroenergetyczną oraz kanały technologiczne do prowadzenia sieci teletechnicznych. Komfort użytkowania zapewnia przebudowana sieć energetyczna wysokiego napięcia oraz energooszczędne oświetlenie.

Przedsiębiorcy mogą interesujący ich teren wydzierżawić, wydzierżawić z możliwością zakupu, kupić (także na raty). W bezpośrednim otoczeniu znajdują się tereny poprzemysłowe należące do ArcelorMittal Poland SA, a obszar SAG objęty jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, które zapewniają jasne wytyczne dotyczące możliwości jego wykorzystania.

Całkowity koszt budowy Strefy Aktywności Gospodarczej Nowa Huta Przyszłości wynosi 92,4 mln zł brutto, z czego 58,9 mln zł stanowi dofinansowanie z funduszy europejskich. Koszt przygotowania podobszaru „Igołomska-Północ” to niemal 35 mln zł. (red.)

Mistrzostwa Świata SuperEnduro powracają do Krakowa!

Magdalena Borodeńko

Już 9 grudnia czeka nas wieczór wypełniony adrenaliną i zapachem benzyny. To właśnie wtedy oczy wszystkich entuzjastów SuperEnduro skupią się ponownie na TAURON Arenie Kraków, która rozbrzmi warkotem silników najlepszych zawodników świata i gorącym dopingiem 14-tysięcznej widowni.

Polska runda, będąca pozycją obowiązkową w corocznym kalendarzu Mistrzostw Świata, jest od lat uznawana za największy i najbardziej prestiżowy przystanek całego cyklu. Wydarzenie dostarczy solidnej dawki sportu na najwyższym poziomie, połączonej z niesamowitym show.

SuperEnduro to najbardziej emocjonująca dyscyplina motocyklowa, rozgrywana w halach sportowych na całym świecie. 14 najlepszych zawodników w każdym wyścigu zmagają się z piekielnie trudnym torem, zbudowanym z 1000 m sześć. ziemi, drewnianych bali, wielkich opon i ogromnych gładzów. Szybkość, adrenalina, spektakularne wywrotki i zaskakujące zwroty akcji tworzą niezapomniane widowisko sportowe.

Polscy reprezentanci podczas SuperEnduro to: Tadeusz „Taddy” Błażusiak – sześciokrotny mistrz świata oraz Dominik Olszowy – mistrz świata SuperEnduro w kategorii Junior (2021/2022), który w ubiegłym sezonie zaliczył najlepszy w historii debiut w najwyższej klasie startowej Prestige, zajmując wysoką, piątą lokatę.

Mistrzostwa Świata SuperEnduro w Krakowie to również znakomita ceremonia otwarcia – oprawa artystyczna okraszona dużą dawką laserów, ognia, muzyki, tańca i świateł, tworząca niezapomniane wrażenia. Ponadto można zobaczyć wyścig najmłodszych – KIDS RACE. Na miejscu czeka szereg dodatkowych atrakcji i konkursów, strefa wystawców, sesje autografów z zawodnikami oraz możliwość wejścia na

KONKURS

Odpowiedz na pytania i wygraj zaproszenie na MŚ SuperEnduro: 1. Ile rund Mistrzostw Świata SuperEnduro zostało rozegranych w Krakowie od 2016 r.? 2. Wymień trzech zawodników, którzy mają na swoim koncie tytuł Mistrza Świata SuperEnduro.

Odpowiedzi prosimy przesać do 27 listopada na adres: redakcja@um.krakow.pl, wraz z informacją: „Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych na potrzeby konkursu”.

paddock – miejsca, gdzie zawodnicy przygotowują swoje motocykle do startu. Będzie także możliwość uczestnictwa w sesjach treningowych.

Bilety do nabycia na stronie EVENTIM.PL oraz EBILET.PL. Zapraszamy również na stronę: super-enduro.com.pl.

**SUPER
ENDURO**
FIM WORLD CHAMPIONSHIP

MISTRZOSTWA ŚWIATA SUPERENDURO

09.12.23 TAURON ARENA
KRAKÓW

BILETY: EBILET.PL I EVENTIM.PL

SPONSORZY:

Diverse
ExtremeTeam
.com

PARTNERZY:

PARTNERZY MEDIALNI:

fot. Jan Graczyński

Ryszard Kozik
z urodzenia i zamieszkania nowohucianin,
były dziennikarz „Gazety Wyborczej”,
pracownik Muzeum Krakowa

Widziane z Krzysztoforów

Takie patronaty to ja lubię!

Zmierzający nam powoli do końca 2023 r. miał kilkoro patronów blisko związanych z Krakowem: Jana Matejkę, Jerzego Nowosielskiego, Włodzimierza Tetmajera i Wisławę Szymborską. Nie były to bynajmniej patronaty jedynie symboliczne, bo zadziało się dzięki nim w kulturze (nie tylko krakowskiej) naprawdę dużo.

Rok Matejki i Nowosielskiego

Muzeum Narodowe w Krakowie zaprosiło na wystawy „Matejko. Malarz i historia” (można ją oglądać jeszcze do 7 stycznia 2024 r.) oraz „Nowosielski. W setną rocznicę urodzin”. Galeria Starmach (zainicjowała Rok Jerzego Nowosielskiego) przygotowała wystawę „Pracownia Jerzego Nowosielskiego”. Artysta stał się także częścią projektu „Widok na krakowian”, realizowanego na wystawie stałej „Kraków od początku, bez końca” w Pałacu Krzysztoforów, głównej siedzibie Muzeum Krakowa. Konferencję „Nowosielski. Profeta z Krakowa” zorganizowała krakowska Akademia Sztuk Pięknych.

Rok Tetmajera

Muzeum Krakowa zainicjowało Rok Włodzimierza Tetmajera (w 100. rocznicę jego śmierci) i koordynowało trwające cały rok różnorodne wydarzenia edukacyjne (znalazło się wśród nich miejsce np. na sadzenie malw). Zorganizowało też konferencję „Oblicza Włodzimierza Tetmajera”. Kulminacją obchodów stała się wystawa „Włodzimierz Tetmajer. Siła barw i temperamentu” oraz towarzyszące jej wydawnictwo pod tym samym tytułem. A zakończy Rok Tetmajera (podobnie jak rozpoczęło) Kolędowanie z Tetmajerem 28 grudnia 2023 r. Korowód kolędniczy wyruszy z Rydlówki, a następnie tramwajem będzie zmierzał w kierunku Rynku Głównego, przemaszkuje śpiewając dookoła niego, wystąpi na scenie Targów Bożonarodzeniowych i skieruje się do Pałacu Krzysztoforów.

Rok Szymborskiej

Rok Wisławy Szymborskiej (w 100. rocznicę jej urodzin) uczciły oczywiście wydawcy i czytelnicy noblistki. Nakładem Znaku ukazały się: „Wiersze wszystkie”, „Zabawy Literackie” i nowe wydanie

„Wszystkich lektur nadobowiązkowych”. Agora wznowiła „Pamiętkowe rupiecie. Biografię Wisławy Szymborskiej” Anny Bikont i Joanny Szczęsnej. Nakładem Wydawnictwa a5 ukazała się książka „Krynicy, to przecież dla Was! Listy i karteczki 1966–2011”, a Zygzaکی wydały „Szalik. O Wisławie Szymborskiej dla dzieci” Michała Rusinka. Wkładem Piwnicy Pod Baranami w jubileusz była „Wisława Szymborska. Wystawa ilustracji”, a Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie zaprosił na studencko-doktorancką konferencję „Szymborska wielostronnie. W stulecie urodzin noblistki”. Było też oczywiście mnóstwo innych wydarzeń, także nowohuckich, w tym spacer literacki „Wisława Szymborska a konteksty nowohuckie” (jak już kiedyś pisałem, stałem się dzięki niemu nowohuckim śladem Wisławy Szymborskiej) czy „Majówka z Szymborską” – wieczór poetycki w nowohuckiej Cafe Nowa Księgarnia (ochrzczonej ostatnio przez media mianem krakowskiej Central Perk, w której spotykali się bohaterowie serialu „Przyjaciele”). Przy ul. Karmelickiej otwarto Park im. Wisławy Szymborskiej z efektownym murem z wierszy i wycinanek noblistki. Po Krakowie jeździł też tramwaj Szymborskiej, a piosenki skomponowane do jej tekstów przez Miuosha usłyszeliśmy podczas Wianków 2023. Kolekcję inspirowaną poezją noblistki wypuściło też Medicine. Wisława Szymborska stała się także twarzą tegorocznej edycji Targów Książki w Krakowie. Uff, działo się!

Rok Miłosza

I będzie się z pewnością działo także w roku 2024. W gronie jego patronów znalazł się kolejny polski noblista Czesław Miłosz (w przyszłym roku przypada 20. rocznica jego śmierci), który mieszkał i tworzył w Krakowie. Jego książki ukazują się nakładem Znaku i Wydawnictwa Literackiego, z pewnością doczekamy się więc specjalnych edycji. WL jest także wydawcą dzieł kolejnego z patronów 2024 – Witolda Gombrowicza (w 2024 r. przypada 120. rocznica jego urodzin), więc i tu możemy się zapewne spodziewać literackich niespodzianek.

Takie patronaty to ja rozumiem! I lubię!

PS Wszystkich pominiętych organizatorów rozmaitych wydań przepraszam, ale felieton ma niestety ograniczenia objętościowe.

Zwycięzcy projektu Hoover Table / zdjęcia: Piotr Wojnarowski / UMK

Kulinarna odłona Hoover Table

Kinga Stoszek

Młodzież z Zespołu Placówek Resocjalizacyjno-Socjoterapeutycznych (ZPRS) przy ul. Górka Narodowa w Krakowie już drugi raz uczestniczy w akcji Hoover Table. Rok temu, dzięki zaangażowaniu Muzeum Fotografii MuFo w Krakowie, chłopcy poznali podstawy sztuki fotografii, a ich zdjęcia wykonane w ramach konkursu „Okiem Hoovera” zostały wyeksponowane przed wejściem do Sali Obrad RMK. Zwycięskie fotografie zostały nagrodzone, poza tym każdy uczestnik konkursu otrzymał drobną gratyfikację – wszystko dzięki hojności naszych darczyńców!

W tegorocznej edycji wychowankowie ZPRS wzięli udział w warsztatach kulinarnych pod okiem sześciu krakowskich szefów kuchni, by przygotować konkursowe dania, które zostały ocenione podczas finału 13 listopada. Konkurs nawiązał do słynnego charytatywnego Obiadu Nieobecnego Gościa wydanego przez Herberta Hoovera w 1920 r. w Nowym Jorku, podczas którego gościom podano jedynie ryż, ziemniaki i kakao, by zwrócić uwa-

gę na ciężki los polskich dzieci. Zadaniem uczestników konkursu było przygotowanie trzydanowego posiłku z wykorzystaniem trzech wymienionych wyżej składników, a szkolenia, które im w tym pomogły, zorganizowali mentorzy z sześciu krakowskich restauracji: Bianca, Boccanera, Fiorentina oraz hoteli Holiday Inn Krakow City Centre, Saska Krakow i Sheraton Grand Krakow.

Finał konkursu odbył się w pracowniach Zespołu Szkół Gastronomicznych nr 2 przy ul. Zamoyskiego 6, który w tym roku dołączył jako partner projektu Hoover Table. W składzie jury znaleźli się wyłącznie darczyńcy: firmy amerykańskie i polskie, już po raz kolejny wspierające akcję. Ich zadaniem była ocena nie tylko smaku i wyglądu samych dań, ale też ich prezentacji, sposobu

podania i zaangażowania wszystkich przedstawicieli drużyny.

Gratulujemy zwycięzcom!

W konkursie zwyciężyła drużyna Restauracji Fiorentina, pod wodzą szefa kuchni Roberta Koczwy, która przygotowała przystawkę z pieczonego ziemniaka z bryndzą i wędzonym pstrągim, danie główne – risotto szpinakowe z kurkami i serem parmigiano reggiano oraz deser, czyli murzynek w polewie czekoladowej ze śliwkami na ciepło. W skład grupy weszli: Krzysztof Adamczyk, Danił Diukar, Wiktor Flisiak, Filip Garbacz, Adrian Gibas, Piotr Godek, Szymon Regucki i Filip Skwarczek. Wszystkim chłopcom bardzo serdecznie gratulujemy! Na gratulacje zasługuje też zespół restauracji Fiorentina, którego zaangażowanie poprowadziło podopiecznych do zwycięstwa.

Powód do dumy mają jednak wszyscy uczestnicy, mentorzy i darczyńcy. A najważniejsze, że chłopcy z Zespołu Placówek przy Górce Narodowej dzięki akcji Hoover Table zdobyli kolejne nowe doświadczenie, czyli praktyczne umiejętności kulinarne. Unikatowe i wspaniałe wspomnienia z pracy w najlepszych kuchniach Krakowa pozostaną z nimi na wiele lat, a być może staną się inspiracją do wyboru drogi zawodowej. Kto wie, może wśród nich jest już przyszły zdobywca prestiżowej gwiazdki Michelin?

Wszystkich, którzy chcą bliżej poznać akcję „Hoover Table”, zapraszamy na stronę: www.hoovertable.pl.

 Projekt organizowany jest od 2018 r. przez Urząd Miasta Krakowa, Konsulat Generalny USA w Krakowie i Amerykańską Izbę Handlową AmCham. Organizatorzy za cel stawiają sobie edukację i wsparcie młodzieży zagrożonej wykluczeniem, promocję zaangażowania społecznego polskich i amerykańskich przedsiębiorstw, a także przypomnienie sylwetki Herberta Hoovera – wielkiego przyjaciela Polski, 31. prezydenta USA, który po I wojnie światowej zorganizował szereg akcji pomocowych na rzecz polskich dzieci.

Beata Sabatowicz z Kancelarii Prezydenta Krakowa wręcza puchar zwycięskiej drużynie

Targi Rzeczy Wyjątkowych w Podgórzu / fot. Paweł Kubisztal

Świąteczne Targi Rzeczy Wyjątkowych w Podgórzu

Paweł Waluś

Na jeden weekend Rynek Podgórski zapełni się stoiskami lokalnych (i nie tylko) artystów, rzemieślników i drobnych wytwórców. Będą oferować swoje małe dzieła sztuki – od ceramiki i świec, przez biżuterię, po ozdoby świąteczne i wiele, wiele więcej.

Świąteczne Targi Rzeczy Wyjątkowych, zaplanowane na 2 i 3 grudnia w godz. 11.00–20.00, to organizowana przez Stowarzyszenie PODGORZE.PL impreza, na której wystawcy mają niepowtarzalną okazję zaprezentować swoje wyroby szerokiej publiczności, natomiast goście mogą nabyć

wyjątkowe prezenty lub też po prostu spotać się i posmakować świątecznej atmosfery. Dzieła można nie tylko podziwiać, ale też o nich posłuchać, wystawcy bowiem na pewno chętnie opowiedzą o własnych rękodzielactwach. Tradycji stanie się zadość i jedno ze stoisk zostanie udostępnione orga-

nizacjom charytatywnym. Tym razem będą to twórcy z Białorusi oraz Fundacja Człowiek dla Zwierząt.

Podobnie jak w poprzednich latach największą ozdobą i atrakcją będzie ponadstuletnia wiktoriańska karuzela, która zawsze cieszy się bardzo dużą popularnością także wśród dorosłych. Zrekonstruowana z przypadkowo odnalezionych elementów jest niczym magiczny wehikuł, który zabiera nas w prawdziwą podróż w czasie.

Nie zabraknie oczywiście strefy gastronomicznej, gdzie wspólnie będzie można pobiesiadować przy aromatycznej kawie, grzanym winie i ciepłych posiłkach.

Podczas targów zawsze przygotowywany jest szereg wydarzeń towarzyszących: warsztatów dla dzieci i dorosłych, spacerów z przewodnikami, a w tym roku czeka nas również koncert! Zaprezentuje się Joachim Mencil, któremu towarzyszyć będzie Kasia Bogusz.

Oczywiście nie może zabraknąć także wizyty prawdziwego Świętego Mikołaja z workiem słodyczy!

Więcej informacji można znaleźć na stronie: targi.podgorze.pl oraz na fanpage'u: facebook.com/madeinpodgorze.

 Kraków

**TEATR
GROTESKA**

fot. archiwum prywatne

PROF. ANDRZEJ
BOCHENEK

4 GRUDNIA | GODZ. 18.00
SALA TEATRALNA TEATRU GROTESKA

Bilety dostępne on-line oraz w kasie teatru (wstęp 10 zł)

KOD MISTRZÓW

TEATR GROTESKA – INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

Marzenia można urzeczywistnić!

Anna Okońska-Walkowicz

Skwerek Kieszonkowy Międzyblokowy – Inicjatywa Lokalna

18 września na os. Bohaterów Września przed budynkiem 21 spełniło się marzenie pani Anity Wilczyńskiej, jednej ze starszych mieszkanek naszego miasta. W miejscu szaro-czarnego, pełnego dziur kawałka asfaltu i paskudnego śmietnika powstały zielony skwerek, stolik z ławkami, kwietna łąka i pergola.

On nie powstał – to pani Anita go wymarzyła, pozyskała sprzymierzeńców, opracowała plan działania i krok po kroku kierowała wykonywaniem działań.

Pomysł zrodził się w czasie warsztatów dla seniorów prowadzonych przez Miasto w ramach innowacyjnego projektu „Urzednicy słuchają – seniorzy projektują i badają”. Każdy z uczestników spotkania miał zgłosić i nakreślić plan realizacji projektu, który mógłby poprawić jakość życia sędziwych mieszkańców w sąsiedztwie. Okazało się, że starszym sąsiadom pani Anity najbardziej potrzebna jest ławeczka pod blokiem, na której mogliby przysiąść, wracając od lekarza, ze sklepu czy ze spółdzielni.

Pani Anita zaraziła pomysłem młodszą sąsiadkę, panią Dorotę Nowak. Konieczne było nawiązanie współpracy ze Spółdzielnią Mieszkaniową, która jest właścicielką terenu. Tu „żoną opatrności” okazała się prezes Zarządu i dyrektor Spółdzielni Mieszkaniowej „Mistrzejowice-Północ” pani mgr inż. Elżbieta Okine-Tyrkiel, która doceniła wagę marzenia pani Anity i we współpracy z Radą Nadzorczą zaangażowała się w realizację projektu, decydując o przeprowadzeniu pewnych niezbędnych i dość kosztownych prac. Panie Anita i Dorota opracowały i złożyły wniosek do UMK o gotowości do realizacji inicjatywy lokalnej, nadając jej nazwę „Skwerek Kieszonkowy Międzyblokowy”.

Ławeczka i jej pomysłodawcy / fot. Jan Graczyński

Wniosek pozytywnie oceniła Rada Dzielnicy. Był on bowiem tak starannie przemyślany i opracowany, że otrzymał aż 97 punktów. Do wniosku trzeba było dołączyć wizualizację i projekt. I tu pojawili się kolejni sojusznicy – Koło Naukowe Studentów Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej, pracujące pod kierunkiem pani dr hab. inż. arch. Katarzyny Hodor – którzy wolontaryjnie opracowali projekt. Inicjatywa lokalna w ten sposób nabrała charakteru międzypokoleniowego.

Wniosek otrzymał finansowanie ze środków UMK, a jego realizatorem został Zarząd Zieleni Miejskiej. Z pomocą paniom Anicie i Dorocie pospieszył pan Ignacy Jachym, inspektor Zespołu Projektów Budżetu Obywatelskiego z ramienia ZZM. Z ogromnym profesjonalizmem, cierpliwością i wyrozumiałością pomógł przejść przez formalności.

To kolejna godna uwagi, wspaniała inicjatywa, która dzięki obywatelom w wieku senioralnym wzbogaca nasze miasto i pozwala na chwilę poczucia dumy z efektów społecznych działań. Uczy także urzędników współpracy z osobami starszymi i pozwala docenić ich jako partnerów pozytywnych przemian w naszym mieście.

Spotkajmy się w ICE Kraków

Anna Okońska-Walkowicz

Miasto Kraków zaprasza swoich starszych mieszkańców do Centrum Kongresowego ICE na VIII Grudniowy Koncert i wernisaż prac malar- skich III edycji konkursu „Sercem i pędzlem”.

7 grudnia niemal 2 tys. starszych krakowian będzie miało już po raz ósmy wspaniałą okazję do wystuchania koncertu w sali audytoryjnej prestiżowego, o starannie zaprojektowanej akustyce miejsca, czyli w ICE Kraków. Koncert został sfinansowany z budżetu miasta, ze środków realizowanego nieprzerwanie od 2015 r. gminnego Programu Aktywności Społecznej i Integracji Osób Starszych PASiOS.

Podczas koncertu wystąpią wokaliści Wiktoria Węgrzyn-Lichost i Andrzej Lichost oraz znakomicie zawsze przyjmowana Krakowska Młoda Filharmonia – Orkiestra Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych im. M. Karłowicza pod dyrekcją Tomasza Chmiela.

W foyer ICE Kraków będzie można w godz. 10.20–16.00 oglądać wyróżnione

w konkursie „Sercem i pędzlem” prace malar-
skie, a podczas koncertu laureaci konkur-
sów: literackiego „Piszmy więc” i malar-
skiego „Sercem i pędzlem” otrzymają nagrody.

Zaproszenia na koncert będą do odbioru w punktach informacyjnych Kraków Story w Pawilonie Wyspiańskiego lub INFO Kraków na os. Zgody 7 od 24 listopada, w godz. 10.00–18.00. Jedna osoba może otrzymać maksymalnie dwa podwójne zaproszenia.

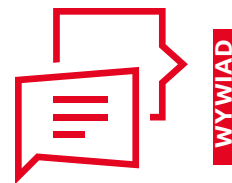

Grudniowy koncert cieszy się ogromnym zainteresowaniem seniorów / fot. Bogusław Świerkowski

Małgorzata Kot

wiceprzewodnicząca klubu radnych Prawo i Sprawiedliwość, pracuje w komisjach Rady Miasta Krakowa: Infrastruktury, Planowania Przestrzennego i Ochrony Środowiska, Ekologii i Ochrony Powietrza, Główniej, Kształtowania Środowiska oraz do spraw przygotowania referendum lokalnego

Jestem dumna, że żyję w tak pięknym miejscu

Co zrobić, aby krakowianie żyli w optymalnych warunkach, a miasto rozwijało się w sposób zrównoważony – opowiada w rozmowie z Ryszardem Kozikiem radna Małgorzata Kot.

Zieleń w mieście to chyba jeden z pani priorytetów?

Małgorzata Kot: Zdecydowanie tak. Dotyczy to całego miasta. Nie chodzi jednak tylko o to, żeby w Krakowie było jak najwięcej zieleni, bo w centrum naszej uwagi musi być człowiek. On jest najważniejszy. Chciałabym, aby krakowianie żyli w optymalnych warunkach, a miasto rozwijało się w sposób zrównoważony. To jasne, że niezbędne są inwestycje, ale ważne, byśmy nie byli dla nich jedynie mniej lub bardziej istotnym dodatkiem.

Nie przypadkiem pracuję w komisjach Rady Miasta Krakowa: Infrastruktury, Planowania Przestrzennego i Ochrony Środowiska, Ekologii i Ochrony Powietrza i Kształtowania Środowiska. To one zajmują się tym, o czym mówię – zrównoważonym i przyjaznym mieszkańcom rozwojem naszego miasta.

A jakie są tych prac efekty?

MK: Byłam projektodawczynią uchwały kierunkowej, dzięki której powstał park Dolina Kurczaba w Prokocimiu. Wykonano już pielęgnację drzew i uporządkowano teren. Mam nadzieję, że w przyszłym roku zostanie wyłoniony wykonawca na pozostałe prace i mieszkańcy będą mogli w pełni z tego miejsca korzystać. Składałam poprawkę do budżetu o pieniądze na park na Złocieniu – została podpisana umowa, zakończono część robót ziemnych, trwają dalsze przygotowania. Na wiosnę kolejne prace mają ruszyć pełną parą. Udało mi się też przekonać wojewódzkiego konserwatora zabytków i projektanta, żeby Rynek Podgórski wzbogacić o rabaty kwietne. Mam również swój udział w rewitalizacji stawu Płaszowskiego. Zabiegałam także o środki na rewitalizację placu zabaw przy Klubie Przewóz Centrum Kultury Podgórze oraz wybudowanie tam siłowni na wolnym powietrzu i boiska do koszykówki. Poświęcam wiele czasu na pracę w zespole ds. Użytków Ekologicznych w ramach Komisji Planowania Przestrzennego i Ochrony Środowiska. Udało nam się doprowadzić do utworzenia użytku ekologicznego „Łąki na Klinach” oraz użytku „Stona woda” na niemal dzikich terenach w pobliżu Szpitala Uniwersyteckiego. Procedujemy teraz powstanie użytku „Łąki nad Rudawą”...

Walczyła pani także o środki na rewitalizację terenu wokół wzgórza Kaim.

MK: Tak, udało się pozyskać środki i zrewitalizować ten teren, bardzo ważny dla mieszkańców Bieżanowa. To miejsce stoczonych w 1914 r. krwawych walk z Rosjanami.

Kraków musi zachować swój historyczny charakter. Zostało w nim wiele śladów historii naszego narodu i naszej państwowości. Ale nie chodzi o to, by z Krakowa zrobić historyczny skansen z pamiątkami dla turystów. Kraków należy przede wszystkim do mieszkańców. Jestem dumna, że żyję w tak pięknym miejscu, i chciałabym, żeby to piękno nie zostało zniszczone.

Zieleń czy dbanie o miejsca historyczne, zabytki nie wystarczą, by mieszkańcom żyło się wygodnie.

MK: Zgoda! Zabiegam więc także np. o remonty dróg i chodników. Udało się już wyremontować ulice: Zamoyskiego, Rękawka i Rollego. Wyremontowano parking przy cmentarzu Podgórskim. W końcu uda się wyremontować – to już po Nowym Roku – schody między ulicami Zamoyskiego i Kalwaryjską. Zajmowałam się też

rewitalizacją obiektów Centrum Sportowego przy ul. Parkowej, obok dawnego stadionu Korony. Wyzwaniem jest Fort 31 „Św. Benedykt”, w którym ma powstać centrum edukacji dla dzieci i młodzieży, poświęcone naukom ścisłym. Mam nadzieję, że do końca 2025 r. i ten projekt zostanie zrealizowany.

Kraków musi zachować swój historyczny charakter. Zostało w nim wiele śladów historii naszego narodu i naszej państwowości.

Wygodne życie w mieście to także

dobrze warunki do edukacji.

MK: Dlatego zabiegałam m.in. o środki na wyczekiwany od wielu lat remont Szkoły Podstawowej nr 124 w Starym Bieżanowie. Szkoła dostała 30 mln z funduszy rządowych. Takich pilnych spraw do załatwienia jest w każdej dzielnicy wiele.

Współpracuję z radnymi dzielnicowymi, rozmawiam z mieszkańcami i reaguję na z pozoru drobne, ale ważne dla mieszkańców prośby, by ich otoczenie było coraz bardziej przyjazne, a codzienne funkcjonowanie łatwiejsze. Czasem chodzi o znalezienie środków na naprawę chodnika, czasem o postawienie wiaty przystankowej, jak ta przy ul. Wielickiej.

Miasto, dzielnica to jednak nie tylko ulice, chodniki czy parki. Najważniejsi są ludzie i wspólnoty, które tworzą w miejscu zamieszkania. Staram się wspierać ich aktywność, chęć działania i pomagać w organizowaniu wydarzeń integrujących takie społeczności. To są np. zawody sportowe, jak turniej piłkarski dla szkół podstawowych o puchar Rady Dzielnicy XIII, ale też koncert pieśni patriotycznych „Niepodległość zaczęła się w Podgórzu”, nawiązujący do wyzwolenia Krakowa w 1918 r. Mam nadzieję, że będą kontynuowane w kolejnych latach. W takich akcjach mieszkańcy mogą na mnie zawsze liczyć.

Młodzieżowa Rada Krakowa / fot. Filip Radwański

Młodzi radni zaczęli prace

Gabriela Stoch

27 października na pierwszej sesji XI Kadencji Młodzieżowej Rady Krakowa wybrano prezydium. Przewodniczącym MRK został Wojciech Zalewski, uczeń V Liceum Ogólnokształcącego w Krakowie. Stanowiska wiceprzewodniczących objęli: Gabriela Stoch, Emilia Fiutowska i Aleksander de Mehlem. Sekretarzem Rady został Franciszek Lorenc, a jego zastępczynią Julia Zagórna.

Szybko rozwijający się świat otwiera przed młodymi wiele nowych możliwości, ale jednocześnie stawia przed nimi sporo wyzwań. Jako reprezentacja krakowskiej młodzieży przez najbliższy rok będziemy angażować się w działania szczególnie w takich dziedzinach jak edukacja, prawa ucznia czy klimat. Każde z powyższych zagadnień wymaga w naszym mieście nieustannej analizy. Młodzież domaga się realnego wpływu na świat, w którym będzie żyć przez następne dziesięciolecia. Zadaniem MRK jest to, aby nasz głos był słyszalny – opowiada nowo wybrany przewodniczący Wojciech Zalewski.

W tym roku radni będą pracować w dziewięciu stałych komisjach: Charytatywnej, Edukacyjnej, Infrastrukturalnej, Informacyjnej, Klimatyczno-Ekologicznej, Kulturalno-Rekreacyjnej, Praw Ucznia, Równego Traktowania i Zdrowia Psychicznego. Na taki podział pracy i obowiązków radni zdecydowali się na podstawie analizy problemów swoich rówieśników. Każda z komisji jest otwarta na współpracę zarówno z wydziałami Urzędu Miasta, jak i ze specjalistami we wspomnianych dziedzinach. Bieżąca kadencja Młodzieżowej Rady Krakowa będzie pełna wspólnych działań z samorządami uczniowskimi szkół średnich w Krakowie oraz z młodzieżowymi

radami miast z całej Polski i z zagranicy. O działaniach Rady można dowiedzieć się więcej z mediów społecznościowych: @mr_krakow na Instagramie i Młodzieżowa Rada Krakowa na Facebooku lub ze strony internetowej: mrk.krakow.pl.

Młodzieżowa Rada Krakowa powstała w 2014 r. Celem jej działania jest kształtowanie postaw prospołecznych, obywatelskich, demokratycznych i patriotycznych poprzez m.in.: rozwijanie, wspieranie i upowszechnianie idei samorządności wśród młodzieży, promowanie idei społeczeństwa obywatelskiego, upowszechnianie zasad działania samorządu terytorialnego wśród młodzieży, inicjowanie, wspieranie i koordynowanie samorządowej działalności młodzieży, rozpoznawanie i reprezentowanie interesów młodzieży wobec instytucji publicznych i pozarządowych, a także organizacja aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu publicznym.

 Kraków

**Sesje Rady Miasta
Krakowa
NA ŻYWO**

RMK Live - Magiczny Kraków (www.krakow.pl)

Dzisiaj pierniki w rozmaitych kształtach można znaleźć na Targach Bożonarodzeniowych na Rynku Głównym / Wiesław Majka / UMK

Piernikowe mikołaje

Michał Kozioł

Wśród prezentów, jakie w Krakowie otrzymywały kiedyś dzieci nocą z 5 na 6 grudnia, nie mogło zabraknąć „pierników ozdobnych tak zwanych mikołajków”. Ambroży Grabowski, arcyznawca Krakowa oraz niewyczerpane źródło wszelkich informacji, wspominał, że nocą z 5 na 6 grudnia dzieci „obdarzano różnymi drobiazgami, czyli złoconymi jabłkami, orzechami, piernikami”.

Owe „pierniki ozdobne tak zwane mikołajki” od zawsze piekli krakowscy piernikarze oraz cukiernicy. Najstojniejszym spośród dziewiętnastowiecznych podwawelskich piernikarzy był Kasper Mołęcki, który przy ul. Brackiej prowadził przez wiele lat „fabrykę pierników”. Maria Estreichówna tak wspomina tę postać: „Pamiętają jeszcze starzy krakowianie ową miłą parę staruszków Mołęckich, spędzających cały dzień w sklepie, on zawsze w czarnej czamarze z koralową spinką i w pasie o metalowej klamrze, z twarzą rumianą jak jabłuszko, i z długą srebrną brodą, dzięki której kojarzył się w naszych dziecińczych umysłach z postacią piernikowych św. Mikołajów, przez niego sprzedawanych. [...] Nigdy już żadne pierniki tak nam nie smakowały, jak wyroby pana Kaspra”. To właśnie on co roku, powołując się na liczącą wiele dziesięcioleci tradycję firmy, ogłaszał w „Czasie”, że „oferuje wielki wybór pierników tak zwanych mikołajków, we fabryce pierników K. Mołęckiego przy ulicy Brackiej pod nr 5 w Krakowie, istniejącej od przeszło 30 lat”.

Krakowscy cukiernicy

Rzecz jasna, funkcjonowali także i inni producenci mikołajków. Jednym z nich był młody cukiernik z ul. Długiej, który także w 1898 r. oferował „wielki wybór pierników własnego wyrobu”.

fot. Bogusław Świerżowski

Cukiernikiem tym był niegdyś wielki krakowski biznesmen Adam Piasecki. W osiem lat później „mikołajki” Piaseckiego można już było kupić nie tylko na dość odległej ul. Długiej, lecz także w miejscu prestiżowym, bo w Hotelu Drezdeńskim, na rogu Rynku Głównego i ul. Floriańskiej. Antoni Rothe z ul. Sławkowskiej numer 13 (nota bene firma Rothe dotrwała do czasów głębokiego PRL-u) już od 1885 r. reklamował w krakowskiej prasie wytwarzane w swoim zakładzie „różne pierniki ozdobne zwane mikołajkami”. Produkowali „mikołajki” także inni sławni krakowscy cukiernicy, m.in.: Nowiński i Siermontowski z ul. Brackiej oraz Pieczarka z Poselskiej. Również krakowscy kupcy oferowali pochodzący z importu „mikołajkowy” towar. Jednym z nich był Antoni Siekacz, właściciel sklepu delikatesowego przy ul. Szewskiej, który ogłoszeniami zachęcał do kupienia „ozdobnych mikołajów różnej wielkości” pochodzących z fabryki H. Czyńskiej z Jarosławia.

Krakowskie mikołaje

W 1926 r. Adam Chmiel – wybitny znawca Krakowa – tak pisał o „mikołajkach” krakowskich: „Najcharakterystyczniejsze są [...] stragany z mikołajkami, które pojawiają się na Rynku Głównym tylko raz do roku od 4 do 6 grudnia. Są to chwilowe przedsiębiorstwa osób, które wprawdzie nie należą do żadnej kongregacji kupieckiej ani do cechu przekupniów – jak to w dawniejszych czasach było, lecz które

niejednokrotnie uważają sprzedaż mikołajków za wyłączone dla siebie prawo i uprzywilejowanie pochodzące z dziada, pradziada. Między nimi jest parę handlarek odpustowych, które zresztą iure caduco do sprzedaży mikołajków przyczepiają się. Sprzedają taką zajmują się przeważnie kobiety, których nazwiska pozwolę sobie tu zapisać dla przekazania pamięci następcom moim, historykom Krakowa.

A więc pp. Nosek Maria, Orlicka, Maciaszek, Gembczak, Nenka, Galasowa, Bobowa, Wolańska, itd., zamieszkałe na krańcach miasta na ul. Barskiej, Zamoyskiego, Twardowskiego, Kazimierza Wielkiego, św. Bronistawy, na Olszy i innych. [...] Sprzedawane mikołajki, wyrabiane przez piernikarzy (wyrabiają je także piernikarze-żydzi), są kształtu płaskiego o konturze stojącej postaci ludzkiej z głową formowaną z białego karmelu i białą brodą i z infutą. Wyobrażenie głowy, odbite barwami na papierze, przylepiane zamiast głowy z lukru, przyszło od Niemców. Resztę ubrania św. Mikołaja wyrabiają piernikarze, znacząc na pierniku miodowym lukrem białym lub czerwonym kontury kapy, kratkując lub w deseń ozdabiając jej powierzchnię. Kapa spięta pod szyją rozchodzi się na przodzie. Ręce i pastorał, który św. Mikołaj trzyma w lewej, oznaczane są także lukrem”.

Dzisiejsze mikołaje

Także w XXI stuleciu są w Krakowie cukiernicy, którzy godnie kontynuują „mikołajkową” tradycję. Pamiętać jednak należy, że wbrew pozorom wykonanie prawdziwego „ozdobnego Mikołaja” wcale nie jest sprawą prostą. Przede wszystkim taki wyrób musi być nie tylko piękny i „tradycyjny”, ale także jadalny. „Jadalność” gwarantuje

ciasto piernikowe. Z ciasta tego – rozwałkowanego do odpowiedniej grubości – wycina się formą „mikołajowy” piernik. Niektórzy z krakowskich cukierników produkują mikołaje aż w pięciu wielkościach. Upieczony piernik poddawany jest licznym zabiegom, w wyniku których staje się dwuwymiarowym konterfektem świętego biskupa z miasta Myra w Azji Mniejszej. Jak wiadomo, atrybutami świętych biskupów są infuta i pastorał. Pastorał – podobnie jak resztę dekoracji – robi się cukierniczym narzędziem zwanym „szprycą”, za pomocą którego nanosi się na piernik odpowiednią masę. Infuta – wraz z budzącym zaufanie i sympatię, ozdobionym siwą brodą obliczem świętego – nie zawsze powstaje w pracowni. Z reguły jest dolepiana. Tak chce stara tradycja, kontynuowana po dziś dzień przez krakowskich cukierników, których pracownie rozrzucone są po całym mieście. Aktualnie piernikowe Mikołaje produkują w Krakowie cztery firmy. Są to: Tradycyjna Pracownia Cukiernicza Kameccy s.c., Pracownia Cukiernicza Wojciech Doliński, Pracownia Cukiernicza Czesław Zajac i syn s.c. Ryszard Zajac i Andrzej Zajac, Pracownia Cukiernicza PTYŚ Kwiatkowsy.

„Najcharakterystyczniejsze są [...] stragany z mikołajkami, które pojawiają się na Rynku Głównym tylko raz do roku od 4 do 6 grudnia. Są to chwilowe przedsiębiorstwa osób, które wprawdzie nie należą do żadnej kongregacji kupieckiej ani do cechu przekupniów...”

Tradycja jest więc kontynuowana, choć – jak twierdzą producenci – „ciasto na pierniki trzeba wcześniej przygotować, zajmuje miejsce, a w procesie produkcji jest bardzo pracochłonne. Dzisiaj niestety koszty pracy (pracowników) i koszty energii są bardzo wysokie”. Podsumowując powyższe, możemy śmiało stwierdzić, że pomimo obiektywnych trudności tradycja jest kontynuowana i dzieci także tego roku mogą liczyć na piernikowego Świętego Mikołaja.

Kalendarium krakowskie

23 listopada 1988

Przy Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Krakowie powstał oddział wojewódzki Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę.

25 listopada 1981

Nowo powstały Wydział Wokalno-Aktorski Akademii Muzycznej w Krakowie otwiera punkt konsultacyjny dla zainteresowanych studiami.

26 listopada 1952

W prezydium MRN odbyła się konferencja, na której omówiono przygotowania do akcji odśnieżania.

27 listopada 1908

W aresztach miejskich rozpoczyna się głódówka. Protestuje sześciu więźniów pochodzących z zaboru rosyjskiego, oburzonych powolnym śledztwem i zbyt długim przetrzymywaniem w areszcie.

28 listopada 1913

Aresztowano poddanego rosyjskiego Bazylego Ilczenkę, który „nie umie wyjaśnić przyczyn swego pobytu w Krakowie”.

29 listopada 1989

„Kilkadziesiąt osób zebrało się w sali konferencyjnej Konsulatu Generalnego Związku Radzieckiego w Krakowie i powołało Krakowski Oddział Stowarzyszenia Obywateli Radzieckich Zamieszkałych na Stałe w Polsce”.

30 listopada 1989

„Obecnie Gastronomiczno-Turystyczna Spółdzielnia »Spółtem« prowadzi w Krakowie 12 barów mlecznych. Niedługo jednak może się okazać, że ta niewielka ilość jeszcze się zmniejszy”.

2 grudnia 1872

Umiera Wincenty Pol, poeta, geograf, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego.

16 Dni Akcji Przeciwno Przemocy ze względu na płeć

Agata Teutsch

Statystycznie co piąta dziewczyna w Polsce doświadczyła cyberprzemocy – rozpoznajmy ją, reagujmy, zapobiegajmy.

Od trzech lat Miasto Kraków aktywnie angażuje się w działania w ramach światowej kampanii „16 Dni Akcji Przeciwno Przemocy ze względu na płeć”. Kampania trwa od 25 listopada (Międzynarodowego Dnia Eliminacji Przemocy wobec Kobiet) do 10 grudnia (Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka), aby symbolicznie zaznaczyć związek między przemocą wobec kobiet a naruszaniem praw człowieka i podkreślić, iż przemoc wobec kobiet jest pogwałceniem praw człowieka. Akcja ma na celu m.in. rozwijanie świadomości i wzmacnianie działań przeciwko przemocy, z którą kobiety i dziewczyny stykają się na co dzień w swoim życiu, we wszystkich jej formach. W tym roku Miasto Kraków, kontynuując swoje działania, skupia się w szczególności na kwestii cyberprzemocy.

Czym jest cyberprzemoc?

Cyberprzemoc jest coraz powszechniejszą, ale stosunkowo nową formą przemocy i często bywa bagatelizowana lub ignorowana. Zwrotem tym określamy działania lub groźby z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, czyli najczęściej komputerów oraz smartfonów podłączonych do internetu, które powodują (lub mogą spowodować) krzywdę lub cierpienie fizyczne, seksualne, psychiczne lub ekonomiczne.

Z badań udostępnionych przez Amnesty International wynika, że 20 proc. młodych kobiet doświadcza molestowania seksualnego w sieci. Często celem ataków z użyciem nowych technologii i internetu są kobiety aktywne w życiu publicznym: polityczki, dziennikarki, działaczki społeczne.

Cyberprzemoc rozszerza, pogłębia i wzmacnia przemoc, której dotychczas doświadczały i doświadczają na co dzień kobiety

i dziewczęta. Z badań europejskich wynika, że 70 proc. kobiet, które padły ofiarą cyberstalkingu, przeżyło co najmniej jeden epizod przemocy fizycznej lub agresji seksualnej ze strony partnera. Z kolei 71 proc. sprawców przemocy domowej monitoruje działania kobiet na komputerze, a 54 proc. śledzi telefony komórkowe ofiar za pomocą specjalnego oprogramowania (stalkerware). Większość dziewczyn i kobiet w wyniku tych działań doświadcza poczucia bezradności, osamotnienia, braku bezpieczeństwa, smutku, złości. Jednym z najpoważniejszych skutków cyberprzemocy jest doprowadzenie osoby do samobójstwa, jak to miało miejsce m.in. w przypadku Amandy Todd, Rehtaeh Parsons, Ani z Gdańska, Dominika z Bieżunia, Nikoli z Olsztyna.

Do najczęstszych nadużyć w internecie zalicza się: metodyczne i uporczywe wysyłanie obraźliwych e-maili i wiadomości (np. poprzez komunikatory), gróźb, publikowanie intymnych zdjęć lub filmów, wysyłanie osobie niechcianych materiałów o charakterze seksualnym, śledzenie osoby na różne sposoby (w internecie lub w „realu”, za pomocą aplikacji śledzących), a także mowę nienawiści, podżeganie do przemocy, głębokiej niechęci lub nienawiści wobec osoby, która należy do grupy dyskryminowanej.

Ze strony bezprzemocy.krakow.pl można dowiedzieć się, jak rozpoznawać cyberprzemoc i jak na nią reagować.

W ramach tegorocznej Kampanii „16 dni Akcji Przeciwno Przemocy ze względu na płeć” Miasto Kraków, we współpracy z Emancypation! i fundacją Juniper, będzie realizowało bezpłatne warsztaty asertywności i samoobrony metodą WenDo. Szczegóły już wkrótce na profilu Fb Krakowianki i Fundacji Juniper, a także na stronie: bezprzemocy.krakow.pl.

 Kraków

Testy na HIV

Тести на ВІЛ

HIV tests

• Anonimowo, bezpłatnie, dla każdego mieszkańca

• безкоштовно, анонімно, для всіх мешканців

• Free-of-charge, anonymously, for all residents

Kraków • pl. Szczepański 3 • 15:00–18:00

rejestracja • реєстрація • registration: stowarzyszeniejedenswiat.org

 Kraków

Prawa autorskie Autora sztuki
reprezentuje MARTA FLUVIA,
Theatrical Literary Agency,
www.martafluvia.com – c/o ADIT

Jordi Galcerán

El credito
Kredyt

przekład:

Rubi Birden

reżyseria:

Marcel Wiercichowski

premiera

25 listopada

spektakle

24, 26

listopada

8, 9, 10, 19, 20

grudnia

**Teatr
Bagatela**

TEATR „BAGATELA” IM. TADEUSZA BOYA-ŻELEŃSKIEGO · INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

JACEK MAJCHROWSKI
PREZYDENT MIASTA KRAKOWA
ZAPRASZA

Uroczyste zaświecenie choinki

NA RYNKU GŁÓWNYM

2 grudnia 2023 roku • Rynek Główny
scena obok bazyliki Mariackiej

————— 16:30 —————

Koncert w wykonaniu zespołu Pozytywni.pl

————— 17:15 —————

Uroczyste włączenie iluminacji drzewka świątecznego

KRAKOWSKIE FORUM KULTURY - INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA